

2025

BELEIDSDOCUMENT

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Governance en Compliance	4
	2.1. Wettelijk kader en richtlijnen	7
3	Roadmap MVB	10
4	Doelstellingen en Risicobereidheid	11
5	MVB-overtuigingen	13
6	Belastingprincipes	15
7	Instrumentarium	16
	7.1 ESG-integratie	16
	7.2 ESG-due diligence	19
	7.3 Screening, Dialoog en Betrokkenheid	20
	7.4 Stemmen	22
	7.5 Uitsluitingen	23
8	Uitvoering	26
	8.1 Toepassingen binnen beleggingscategorieën	26
	8.2 Impactbeleggingen	31
	8.3 Toepassingen op thema's	35
	8.4 Samenwerking	40
9	Rapportage en verantwoording	41
	9.1 Rapportage en monitoring	41
	9.2 Duurzaamheidsverslag	45
	9.3 Researchkalender en voorgenomen acties	46
10	Bijlagen	47
	10.1 Eigen Risico Beoordeling	48
	10.2 Roadmap MVB	52
	10.3 Overzicht uitsluitingen 2025	58

1

Inleiding

Maatschappelijk verantwoord beleggen is integraal onderdeel van het beleggingsproces van Stichting Pensioenfonds KPN (het "Pensioenfonds"). Over de specifieke invulling zijn in het beleggingsbeleid afspraken gemaakt. In dit integraal beleid maatschappelijk verantwoord beleggen ("MVB-beleid") beschrijft het Pensioenfonds de doelstellingen met verantwoord beleggen, welke instrumenten hiervoor worden ingezet en op welke uitgangspunten dit is gebaseerd. Dit MVB-beleidsdocument bevat ook het betrokkenheidsbeleid

van het Pensioenfonds zoals vereist onder de Wet financieel toezicht (Wft).

De uitvoering van het MVB-beleid is grotendeels belegd bij de fiduciair vermogensbeheerder en de externe engagement provider. Het MVB-beleid is overkoepelend en kaderstellend voor de uitvoering van het beleid.

Maatschappelijk verantwoord beleggen is stapsgewijs opgebouwd in de MVB-cyclus. Onderstaande figuur geeft schematisch de MVB-cyclus weer.

MVB-cyclus

Het vervolg van dit beleidsdocument start met de governance en compliance rondom maatschappelijk verantwoord beleggen en is vervolgens opgebouwd langs de stappen in de MVB-cyclus (hoofdstuk 4 t/m 8).

2

Governance en compliance

Het beleid maatschappelijk verantwoord beleggen wordt door het bestuur van het Pensioenfonds vastgesteld en ieder jaar in de beleggingscommissie geëvalueerd. De totstandkoming van het beleid is vastgelegd in het besluitvormingsdossier MVB.

Aansturing

De coördinatie en aansturing van het MVB-beleid is belegd bij de werkgroep maatschappelijk verantwoord beleggen. Deze werkgroep bestaat uit minimaal één lid van de Beleggingscommissie en de beleidsmedewerker vermogensbeheer van het Bestuursbureau. De werkgroep komt minimaal drie keer per jaar bijeen voor evaluatie, monitoring en ontwikkeling van het MVB-beleid. De werkgroep wordt ondersteund door de fiduciair beheerder en een externe engagement serviceprovider. Aan deze partijen heeft het Pensioenfonds de uitvoering uitbesteed. Daarnaast kan voor specifieke onderdelen in het beleid gebruik worden gemaakt van gespecialiseerde derde partijen.

Concrete taken van de MVB-werkgroep zijn:

- Het beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen doorontwikkelen. Onder meer door middel van onderzoek naar verduurzamingsmogelijkheden binnen huidige beleggingsportefeuille en interessante mogelijkheden buiten de huidige portefeuille.
- Voortgang van lopende engagementtrajecten monitoren.
- Monitoren van ESG-due dilligence in de processen van de vermogensbeheerder.
- Informatie ophalen bij stakeholders over maatschappelijk verantwoord beleggen.
- Het duurzaamheidsverslag van het Pensioenfonds voorbereiden.
- Op de hoogte blijven van de laatste ontwikkelingen

op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen en wet-regelgeving.

- Monitoren van MVB-specifieke doelstellingen van het Pensioenfonds.
- Eerste aanspreekpunt voor maatschappelijk verantwoord beleggen binnen het Pensioenfonds.

Besluitvorming over wijzigingen met betrekking tot het MVB-beleid is belegd bij het bestuur van het pensioenfonds. Minimaal twee keer per jaar legt de werkgroep maatschappelijk verantwoord beleggen voorgestelde wijzigingen en ontwikkelingen ter discussie voor aan de beleggingscommissie en brengt verslag uit over de monitoring van bestaand beleid. De beleggingscommissie rapporteert aan het bestuur en adviseert het bestuur over ontwikkelingen en wijzigingen van beleid.

Voor de rapportagelijnen geldt eenzelfde proces. Minimaal tweemaal per jaar worden de MVB gerelateerde rapportages besproken in de beleggingscommissie en wordt er vervolgens verantwoording afgelegd aan het bestuur.

Eens per jaar heeft het Pensioenfonds een overleg met het verantwoordingsorgaan (VO), om het VO goed mee te nemen in beleidsontwikkelingen maatschappelijk verantwoord beleggen en de wijze waarop het is uitgevoerd.

Op de website van het Pensioenfonds wordt informatie over het MVB-beleid en de uitvoering hiervan gepubliceerd.

Portefeuillestructuur

Het Pensioenfonds heeft haar eigen MVB-beleid, zoals in dit document beschreven. Het Pensioenfonds belegt een groot deel van de portefeuille in multi-

manager fondsen. Het Pensioenfonds is zich ervan bewust dat het daarbij deels afhankelijk is van het ESG-beleid dat gevoerd wordt binnen de betreffende beleggingsfondsen. De beleggingsfondsen waarin het Pensioenfonds belegt voldoen aan het MVB-beleid van het Pensioenfonds. Dit wordt getoetst en vastgesteld in de Investment Cases en besluitvormingsdossiers die het pensioenfonds voor iedere beleggingscategorie in de portefeuille heeft.

Het Pensioenfonds is in continue dialoog met de fiduciair vermogensbeheerder over ontwikkelingen op het gebied van ESG-beleid. Het Pensioenfonds heeft de ruimte om via de raad van participanten van de multi-manager fondsen wijzigingen in ESG-beleid voor te stellen.

Uitbesteding aan fiduciair vermogensbeheerder

De werkzaamheden die de fiduciair vermogensbeheerder uitvoert in het kader van maatschappelijk verantwoord beleggen zijn vastgelegd in de fiduciair beheerovereenkomst. Onderdeel van het mandaat van de fiduciair beheerovereenkomst is het klantprofiel van het Pensioenfonds. Dit klantprofiel borgt dat er in de uitbesteding wordt gehandeld conform de beleggingsbeginselen, MVB-beleid en -strategie passend bij het lange termijn karakter van het pensioenfonds. De uitbestede dienstverlening wordt jaarlijks in de evaluaties geëvalueerd, in drie jaar tijd evalueert het Pensioenfonds zo de volledige dienstverlening. Expliciet onderdeel van de evaluatie is de dienstverlening met betrekking tot maatschappelijk verantwoord beleggen. De laatste evaluatie heeft plaatsgevonden in 2022. De huidige fiduciair beheerovereenkomst dateert van 24 april 2020 en kent geen einddatum. Het pensioenfondsfonds kan de overeenkomst jaarlijks opzeggen met in achtname van de contractuele opzegtermijnen.

Stakeholders

Naast de interne organisatie binnen het Pensioenfonds zijn er ook relaties met andere partijen. Als belangrijkste stakeholders bij dit onderwerp zijn onderkend:

- **Werkgevers- en werknemersorganisaties: de opdrachtgevers.** Het Pensioenfonds houdt bij het opstellen van het MVB-beleid onder andere rekening met de invloed ervan op de reputatie van Koninklijke KPN N.V. ("KPN"). KPN onderschrijft het belang van MVB en het Pensioenfonds heeft periodiek overleg met KPN om verdere ambities te bespreken
- **Deelnemers.** Het Pensioenfonds zoekt de verbinding met de deelnemers over het gevoerde MVB-beleid en toekomstige ontwikkelingen. Dit wordt

o.a. vormgegeven door het creëren van draagvlak in dialoog met het VO, deelnemersconsultaties, nieuwsberichten op de website van het Pensioenfonds en de interne website van KPN.

- **Maatschappelijke organisaties.** Door in contact te staan met maatschappelijke organisaties blijft het Pensioenfonds betrokken bij ontwikkelingen en initiatieven in de markt. Dit wordt vormgegeven door te participeren in ESG-intervisie groepen die door de Pensioenfederatie zijn geïnitieerd.

Het MVB-beleid is gebaseerd op de door het Pensioenfonds vastgestelde Beleidsovertuigingen, waarbij een aantal speerpunten is geformuleerd (hoofdstuk 3).

2.1

Wettelijk kader en richtlijnen

De Nederlandse wetgeving schrijft voor dat onder andere Pensioenfondsen, niet beleggen in bedrijven die clusteremittie of onderdelen daarvan produceren, verkopen of distribueren.

Daarnaast legt wetgeving ook een aantal verplichtingen op aan het Pensioenfonds op het gebied van MVB. Daarbij valt te denken aan:

EU Shareholders Rights Directive (SRD II)

De SRD II beoogt lange termijn aandeelhoudersbetrokkenheid te bevorderen. Ook wil men de transparantie verhogen ten aanzien van de wijze waarop het aandeelhouder-betrokkenheidsbeleid wordt uitgevoerd en geborgd. Deze Europese richtlijn is in Nederlandse wetgeving verwerkt. Het Pensioenfonds heeft hier onder andere invulling aan gegeven door voor de uitvoering van het engagement op de geformuleerde speerpunten bij de bedrijven in de portefeuille een engagement manager aan te stellen. Verder wordt aangesloten bij de stewardshipactiviteiten van haar fiduciair vermogensbeheerder. Daarnaast heeft het Pensioenfonds met haar beleggingsbeleid expliciet aandacht voor duurzame lange termijn waardecreatie.

De Institutions for Occupational Retirement Provision (IORP) II

De IORP II richtlijn is een Europese richtlijn met betrekking tot het bestuur, de governance, de communicatie en het beleggingsbeleid van Pensioenfondsen. Deze Europese richtlijn is door de overheid vastgelegd in Nederlandse wetgeving. Vanuit IORP II is voorgeschreven dat het Pensioenfonds transparant is over de wijze waarop in het beleggingsbeleid rekening wordt gehouden met ESG-factoren. Daarnaast schrijft IORP II voor dat Pensioenfondsen eens per drie jaar of bij een significante wijziging in het risicoprofiel een eigenrisicobeoordeling (ERB) uitvoeren. In de ERB zal het Pensioenfonds een beoordeling maken van nieuwe of opkomende risico's, met inbegrip van risico's die met klimaatverandering, het gebruik van natuurlijke hulpbronnen en het milieu verband houden, sociale risico's en risico's in verband met de waardevermindering van activa. Deze relevante risico's neemt het Pensioenfonds ook mee in ALM-studies.

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)

Het Pensioenfonds valt onder de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). Deze Europese wetgeving wordt in verschillende stappen geïmplementeerd. Hieronder is voor de belangrijkste artikelen een beschrijving opgenomen hoe wij voldoen aan deze wetgeving.

ARTIKEL 3:

Integratie duurzaamheidsrisico's

In het beleid maatschappelijk verantwoord beleggen is ESG-integratie bij beleggingsbeslissingen expliciet beschreven en in het duurzaamheidsverslag legt het Pensioenfonds verantwoording af over hoe het rekening houdt met ESG-risico's in beleggingsbeslissingen. Zo erkent het Pensioenfonds dat klimaatverandering naar verwachting een negatieve impact kan hebben op de beleggingen van het pensioenfonds. Deze verwachting heeft het Pensioenfonds geïntegreerd in haar beleggingsproces door het risico hiervan te toetsen in de Eigen Risico Beoordeling (ERB, zie bijlage 10.1) als onderdeel van het Integraal Risico Management (IRM).

ARTIKEL 4:

Publiceren verklaring informatie ongunstige factoren

Het Pensioenfonds houdt op dit moment zoveel mogelijk rekening met de belangrijkste negatieve effecten in de zin van Artikel 4 van de SFDR waar zinvol en waarvoor gegevens beschikbaar zijn. In de Europese wetgeving wordt dit aangeduid als Principal Adverse Impacts, afgekort PAI's. Daarnaast worden externe vermogensbeheerders van de relevante beleggingsstrategieën ook contractueel verplicht dit te doen.

Het is echter mogelijk dat PAI's niet belangrijker zijn dan andere factoren in het beleggingsselectieproces, zodat PAI's niet doorslaggevend zijn bij de beslissing om een

bepaalde belegging al dan niet in de portefeuille op te nemen.

In lijn met het in aanmerking nemen van de PAI-indicatoren, worden bepaalde uitgevende instellingen uitgesloten op basis van hun activiteiten en de daarmee samenhangende negatieve effecten. Deze uitsluitingscriteria zijn opgenomen in bijlage 10.3. Voor bepaalde soorten effecten of activaklassen kunnen beperkte of geen PAI-gegevens beschikbaar zijn. Voor dit deel van de portefeuille geldt dat we afhankelijk van de data-beschikbaarheid PAI's op een 'best effort' basis meewegen.

In het duurzaamheidsverslag en op onze website wordt hier expliciet over gerapporteerd.

ARTIKEL 5:

Publicatie beloningsbeleid

Het beloningsbeleid waarborgt de beheerste en integere bedrijfsvoering van het Pensioenfonds. Het beloningsbeleid is zo ingericht dat er geen incentive is tot het nemen van risico's die voor het pensioenfonds onaanvaardbaar zijn, waaronder duurzaamheidsrisico's. Er is bij het Pensioenfonds geen sprake van variabele beloning, resultaten op het gebied van (maatschappelijk verantwoord) beleggen zijn geen reden tot meer of minder beloning bij het bestuur of ondersteunende Bestuursbureau. Het beloningsbeleid voldoet daarmee aan wettelijke eisen uit de SFDR en aan alle overige geldende wet- en regelgeving. Het beloningsbeleid wordt op de website gepubliceerd.

ARTIKEL 6:**Precontractuele informatie**

Wetenschappelijk onderzoek laat in een toenemend aantal studies zien dat maatschappelijk verantwoord beleggen geen rendement kost (dus gelijk presteert of beter dan niet-MVB beleggingen). Het Pensioenfonds heeft de overtuiging dat MVB-beleggingen bijdragen aan verbetering van het risico/rendementsprofiel van de beleggingsportefeuille.

ARTIKEL 8:**Classificatie pensioenregeling**

Het Pensioenfonds classificeert zijn pensioenregeling als een financieel product dat duurzaamheidskenmerken promoot, waarbij gedeeltelijk in duurzame producten wordt belegd. Het Pensioenfonds beschikt over een uitgebreid beleid maatschappelijk verantwoord beleggen, waarin het beschrijft hoe mens, maatschappij en milieu worden meegewogen bij het maken van

beleggingsbeslissingen. Voor meer informatie over verantwoord beleggen/ESG criteria, het gebruik van benchmarks, indicatoren, screeningcriteria en methodologieën is opgenomen in dit MVB-beleid en het duurzaamheidsverslag.

Gegeven de classificatie artikel 8 is in de eerste laag van het Pensioen 1-2-3 een expliciete verwijzing opgenomen naar hoe het Pensioenfonds omgaat met maatschappelijk verantwoord beleggen. Daarnaast heeft het Pensioenfonds op de website precontractuele informatie gepubliceerd over hoe aan ecologische en sociale kenmerken wordt voldaan.

Binnen onze beleggingsportefeuille wordt ernaar gestreefd milieucriteria te bevorderen, maar er wordt geen beoordeling gemaakt van de vraag of de beleggingen op de EU-taxonomie zijn afgestemd; als zodanig zal voor onze beleggingsportefeuille 0% worden belegd in op taxonomie afgestemde beleggingen.

Richtlijnen

Naast deze wettelijke verplichtingen is het Pensioenfonds ondertekenaar van het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB)-convenant (brede spoor) en sluit het bij de inrichting van het MVB-beleid aan bij de richtlijnen vanuit de Dutch Stewardship Code (DSC).

Het Pensioenfonds onderkent dat wet- en regelgeving continue in ontwikkeling is. Om goed op de hoogte te zijn van de laatste ontwikkelingen rapporteert de fiduciair vermogensbeheerder tweemaal per jaar in de beleggingscommissie over ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving.

3

Roadmap MVB

Het MVB-beleid van het Pensioenfonds is doorlopend in ontwikkeling. Om de ontwikkeling van het beleid beheersbaar te houden werkt het Pensioenfonds met een roadmap voor verschillende beleggingscategorieën. De Roadmap MVB bevat per beleggingscategorie

de MVB-doelstelling, de bestaande aanvullende MVB-aspecten en een overzicht van toekomstige vervolgstappen. De geactualiseerde Roadmap MVB is opgenomen in Bijlage 10.2.

4

Doelstellingen en risicobereidheid

Het Pensioenfonds heeft een lange termijn strategische doelstelling (15 jaar), waarbij het streeft naar maximalisatie van het pensioenresultaat (prijsinflatie), rekening houdend met in het verleden gemiste toeslagen. Evenwichtige belangenafweging is een integraal onderdeel van de totstandkoming van beleid.

Voor het bereiken van deze doelstelling kent het Pensioenfonds een risicobereidheid. Er is daarmee een hoge mate van risicoacceptatie, als naar verwachting het risico wordt beloond.

Het Pensioenfonds heeft het ESG-risico gedefinieerd als risico op handelingen door bedrijven met structurele negatieve impact op mens, maatschappij en milieu, waardoor ook de waarde van de beleggingen kan dalen. De risicobereidheid van het Pensioenfonds voor het ESG-risico is laag. Het Pensioenfonds beheerst dit risico door:

- Engagementtrajecten, stemmen en uitsluitingen. Hiermee probeert het Pensioenfonds dit risico dat grotendeels een lange termijn karakter kent zo goed mogelijk te beheersen.
- Doorlopend de ontwikkelingen te volgen en met een CO₂-doelstelling te werken en gebruik te maken van actieve mandaten waarbij er nadrukkelijk rekening wordt gehouden met ESG-componenten.
- Een ESG-risico score op de aandelen en vastrentende waarden portefeuille die het risico integraal monitort.

In de tabel op de volgende pagina is de risicobereidheid ten aanzien van het ESG-risico nader uitgewerkt.

Hoofdrisico/ ESG risicofactor	Mark Krediet Matching	Omgeving	Juridisch	Datakwaliteit
Transitierisico	We hebben een lage risicobereidheid ten aanzien van het te laat reageren op klimaatverandering	We hebben een lage risicobereidheid ten aanzien van het niet halen van het Parijs Akkoord		We hebben een lage risicobereidheid dat onjuiste ESG-data wordt gebruikt in beleggingsbeslissingen
Extreem weer				
Biodiversiteitsverlies		Klimaatverandering en biodiversiteitsverlies mogen geen grote impact hebben op de financiële posities van het pensioenfonds		
Incidenten	Financiële schade als gevolg van ESG-gerelateerde (high impact) controverses/incidenten in beleggingsportefeuille	We hebben een lage risicobereidheid voor imagoschade als gevolg van ESG-gerelateerde (high impact) controverses/incidenten	We hebben een lage risicobereidheid ten aanzien van het niet voldoen aan wet-regelgeving (SFDR)	
Governance				
Schending van mensenrechten		We hebben een lage risicobereidheid ten aanzien van blootstelling aan bedrijven /landen niet passend bij de morele overtuigingen van de deelnemers		

5

MVB

overtuigingen

Om invulling te geven aan de strategische doelstelling afgewogen tegen de risicobereidheid, heeft het Pensioenfonds beleggingsovertuigingen geformuleerd. Deze beleggingsovertuigingen worden gebruikt als leidraad voor de uitwerking van het beleggingsbeleid. Twee van deze beleggingsovertuigingen zijn gericht op duurzaam beleggen:

“Maatschappelijk Verantwoord Beleggen loont en draagt bij aan een positief rendement/risico profiel.”

Als grote institutionele belegger neemt het Pensioenfonds zijn verantwoordelijkheid om op een maatschappelijk verantwoorde manier te beleggen, in de overtuiging dat daarmee het risico-rendementsprofiel van de beleggingen verbetert en de wereld waarin wij leven leefbaar blijft.

Het pensioenfonds erkent dat klimaatverandering naar verwachting een negatieve impact kan hebben op de

beleggingen van het pensioenfonds. Klimaatverandering is onomkeerbaar, maar wij zijn van mening dat gerichte acties de mate van klimaatverandering kunnen beperken. Wij zullen als pensioenfonds onze actieve bijdrage hieraan leveren. Dat doen we door middel van stemmen op aandeelhoudersvergaderingen, engagement bij de bedrijven waarin we beleggen, CO₂-reductiedoelstellingen en uitsluiten van bedrijven.

“Geld is een sturende kracht voor duurzame ontwikkeling.”

Het Pensioenfonds zal zijn middelen inzetten om maatschappelijk verantwoord te beleggen waardoor een bijdrage kan worden geleverd aan een duurzame samenleving (impact).

De belangrijkste thema's bij deze beleggingsovertuiging zijn bijdragen aan het Parijsakkoord/teggengaan van klimaatverandering en biodiversiteit. Het pensioenfonds belegt onder meer in green bonds en er is specifiek

klimaatbeleid binnen de vastgoedportefeuille vastgesteld. Daarnaast heeft het Pensioenfonds een impactdoelstelling vastgesteld.

Het Pensioenfonds streeft hiermee naar (maatschappelijke) lange termijn waardecreatie via een deel van de beleggingen. Lange termijn waardecreatie is voor het Pensioenfonds het voeren van een duurzaam beleggingsbeleid (o.a. door dialogen met bedrijven) gericht op maatschappelijke en duurzame waarde creatie op de lange termijn. Dit wordt in het beleggingsproces integraal in overweging genomen met de overige beleggingsovertuigingen en krijgt op verschillende manieren invulling in de beleggingsportefeuille. Deze overtuiging sluit goed aan bij het profiel en de lange looptijden van de verplichtingen van het Pensioenfonds.

Binnen maatschappelijk verantwoord beleggen brengt het Pensioenfonds focus aan door een aantal thema's als speerpunten vast te stellen. In 2023 heeft het pensioenfonds uitgebreid onderzoek gedaan onder de deelnemers, om te achterhalen welke speerpunten passend zijn bij Pensioenfonds KPN. Vanuit het onderzoek is gekozen voor:

1. Technologie

Onder technologie verstaat het Pensioenfonds technische ontwikkelingen die duurzame maatschappelijke behoeften vervullen zonder gebruik te maken van niet-hernieuwbare hulpbronnen en zonder grootschalige, niet terug te draaien, milieuschade te veroorzaken.

Het Pensioenfonds wil hier invulling aangeven door concreet te beleggen in duurzame technologie en de sturende kracht van geld in te zetten om bij bestaande processen duurzame technologische verandering teweeg te brengen dat bijdraagt aan

verduurzaming van de samenleving. Dit sluit goed aan bij KPN N.V. als één van de duurzaamste telecom-bedrijven ter wereld. KPN N.V. zet technologie actief in voor het verduurzamen van het eigen bedrijf.

2. Thema duurzame consumptie en productie

Duurzame consumptie en productie is op een duurzame manier gebruikmaken van natuurlijke hulpbronnen, efficiënt produceren en consumeren en tegelijkertijd negatieve milieueffecten minimaliseren. Het pensioenfonds wil hier door middel van invloed en het gericht investeren van geld een bijdrage aan leveren.

3. Thema klimaat en biodiversiteit

Het Pensioenfonds onderkent dat de transitie naar een klimaat neutrale economie verstrekkende gevolgen heeft voor de maatschappij. Binnen thema wil het Pensioenfonds bijdragen aan de economie transformeren naar een klimaat neutrale economie en bijdragen aan het tegengaan van biodiversiteitsverlies.

Deze thema's zijn te koppelen aan de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. Deze 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen zijn in 2015 geformuleerd en lopen tot het jaar 2030. Ze hebben betrekking op wereldwijde thema's zoals armoede, honger, (on)gelijkheid, gezondheid, onderwijs, innovatie, klimaat, water en biodiversiteit, vrede en veiligheid. De doelstellingen hangen onderling sterk samen, waarbij sommige doelstellingen van groot belang zijn voor het behalen van andere. Bij de uitwerking van de thema's en het raamwerk voor impactbeleggen is deze koppeling verder uitgewerkt.

Belasting- principes

Het Pensioenfonds streeft bij de beleggingen in beleggingsfondsen en bedrijven naar zoveel mogelijk transparantie over belastingafdracht. Belastingafdracht is relevant omdat het een bijdrage is aan de maatschappelijke samenleving. Het is daarom belangrijk dat bedrijven hun verantwoordelijkheid hierin nemen. Als Pensioenfonds zien wij verantwoord omgaan met verschuldigde belastingen als nadrukkelijk onderdeel van de sturende kracht van geld voor duurzame ontwikkeling. Overheden gebruiken deze inkomsten o.a. voor financiering van hun duurzame doelstellingen.

De beleggingen van het Pensioenfonds zijn wereldwijd gespreid en komen daardoor in aanraking met veel verschillende buitenlandse belastingssystemen. Daarmee is dit een complex onderwerp. Het Pensioenfonds heeft principes geformuleerd die betrekking hebben op het Pensioenfonds zelf. Voor beleggingen die wij doen sluiten wij aan bij een internationaal geaccepteerde richtlijn.

Onze beginselen zijn:

1. Het Pensioenfonds voldoet aan fiscale wet- en regelgeving en acteert naar letter en geest.

2. Voor onze beleggingen zien wij verantwoord gedrag rondom belastingen als onderdeel van ons beleid maatschappelijk verantwoord beleggen. Hiervoor sluiten we aan bij de OESO-richtlijnen.

Wij verwachten dat bedrijven waarin wij beleggen zich conformeren aan de uitgangspunten van de OESO-richtlijnen voor multinationale bedrijven, in het bijzonder hoofdstuk XI 'Belastingen'¹.

Wij verwachten dat deze bedrijven transparant zijn over de door hen betaalde belastingen, waar (in welk land) deze zijn voldaan en de hiervoor gehanteerde uitgangspunten.

Wij geven onze uitvoerders de opdracht om de OESO-richtlijnen te betrekken bij de reguliere periodieke screening van de beleggingen in genoteerde aandelen en vastrentende waarden (bedrijven). In geval van een geconstateerde materiële schending op het onderdeel belastingen (OESO), zal dit aan het Pensioenfonds worden gerapporteerd. Wij vragen de uitvoerder in dat geval het gesprek met het betreffende bedrijf aan te gaan om hen te bewegen conform de OESO-richtlijn op het gebied van belastingen te handelen.

¹ OESO-richtlijnen - belasting

7

Instrumentarium

Voor de uitvoering van het MVB-beleid maakt het Pensioenfonds gebruik van verschillende instrumenten. ESG-integratie in het gehele proces van selectie en monitoring van beleggingen, betrokkenheid bij investeringen en uitsluiten van investeringen met een negatieve impact vormen daarin belangrijke pijlers. Hoe het Pensioenfonds deze en andere instrumenten inzet om de MVB-doelstelling te realiseren wordt hieronder meer in detail beschreven.

7.1

ESG-integratie

Het Pensioenfonds acht het van groot belang dat bij de beleggingsbeslissingen in de beleggingsportefeuilles rekening wordt gehouden met het milieu (Environment), met sociale factoren (Social) en met maatstaven voor goed bestuur (Governance).

Zoals het Pensioenfonds in de beleggingsovertuigingen heeft verrat, draagt het bij aan het verbeteren van het risico-rendementsprofiel van de beleggingen. Bij onderstaande processen is ESG nadrukkelijk geïntegreerd in de analyses.

- **Strategische portefeuille (ALM-studie)**

Het Pensioenfonds onderkent dat onder andere klimaatrisico's een significant effect zouden kunnen hebben op het pensioenresultaat. In de ALM-studie wordt via een stress-scenario gericht op de klimaattransitie de potentiële impact van een 1,5 graden scenario op de portefeuille en

dekkingsgraadontwikkeling onderzocht. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een 'bottom-up' benadering. Het scenario kent een aanzienlijk negatief rendement op de beleggingsportefeuille. Het dekkingsgraadverlies is beperkter. Er wordt in het scenario immers uitgegaan van een rentestijging, waardoor de waarde van de verplichtingen afneemt. Dit compenseert het verlies bij de bezittingen. Om haar eigen bijdrage te leveren om klimaatverandering te verminderen heeft het Pensioenfonds als doel om de CO₂-uitstoot van de portefeuille te verlagen. Om deze doelstelling te bereiken maakt het Pensioenfonds gebruik van engagement, uitsluitingen en beleggingen (zoals Green Bonds) in projecten die een oplossing bieden voor klimaatverandering. Hierdoor is de verwachting van het Pensioenfonds dat de impact van het transitierisico – beleggingen die op de lange termijn naar verwachting minder

waard worden omdat zij zich niet voorbereiden op een transitie – voor de portefeuille verder gemitigeerd kan worden.

- **Beleggingsplan**

ESG-aspecten worden nadrukkelijk meegewogen bij de invulling van een betreffende beleggingscategorie. De input is het beleggingsonderzoek, waarbij nadrukkelijk aandacht wordt besteed aan ESG-factoren. Deze conclusies worden verwerkt in het beleggingsplan. Bij wijzigingen in de normportefeuille is expliciet aandacht voor ESG-factoren.

- **Managersselectie**

Managersselectie is door het Pensioenfonds uitbesteed aan de fiduciair vermogensbeheerder. Het Pensioenfonds stelt kaders waarbinnen de selectie plaats dient te vinden. De managers van actieve beleggingsstrategieën worden beoordeeld op de mate waarin zij ESG-factoren meewegen in hun beleggingsbeslissingen voor aandelen en/of vastrentende waarden. Om in aanmerking te komen voor selectie dienen externe managers minimaal met een A- of B-rating² te zijn beoordeeld.

Alle externe managers dienen de United Nations Principles for Responsible Investment (UNPRI) te onderschrijven. Deze principes houden onder meer in dat de managers ESG-factoren incorporeren in de beleggingsanalyse en het besluitvormingsproces. Daarnaast wordt verwacht dat zij zich opstellen als actief eigenaar en ESG-factoren betrekken bij

dialogen die zij voeren met bedrijven.

- **Private equity, vastgoed en private debt**

Voor beleggingen in niet-beursgenoteerd vastgoed, private equity en private debt heeft het Pensioenfonds specifieke ESG-richtlijnen opgesteld. De richtlijnen worden vooraf gedeeld met de fondsmanagers van nieuw te selecteren fondsen, met het verzoek zich hieraan te committeren. Als een fondsmanager weigert zich te gaan houden aan de ESG-richtlijnen van het Pensioenfonds, zal dit bij de fiduciair vermogensbeheerder in de commissie die gaat over goedkeuring van externe managers worden besproken, voordat een beleggingsbesluit wordt genomen.

Voorafgaand aan een eventuele commitment wordt met externe partijen gesproken over hun houding en inspanningen ten opzichte van ESG. Bij de selectie van partijen wordt meegewogen of en welke ESG-factoren zij betrekken bij hun investeringsbeslissingen. Ook wordt nagegaan of deze partijen hun invloed aanwenden om verantwoord ondernemen in brede zin te stimuleren. Het is zeer wenselijk dat de geselecteerde partijen periodiek rapporteren over hun inspanningen en resultaten met betrekking tot ESG. De nadruk ligt op de dialoog ('engagement'), maar het is ook mogelijk dat bevindingen op het gebied van ESG leiden tot het afwijzen van een commitment.

Om het commitment aan ESG te versterken, wordt er

² Elke (potentiële) externe manager wordt geanalyseerd met een ESG-beoordelingsraamwerk dat is opgesteld door Aegon AM. De externe manager wordt beoordeeld op de mate van ESG-integratie in zijn beleggingsproces, waarbij er wordt gekeken naar de volgende aspecten: cultuur van de organisatie, cultuur van het beleggingsteam, organisatie van ESG-analyses & uitkomsten. Op basis van de onderliggende criteria krijgt elke externe manager een ESG-rating die varieert van A t/m D. Waarbij A de sterkte mate van ESG-integratie betreft en D een lage mate van ESG-integratie.

naar gestreefd om in de side letter (of vergelijkbaar document) bij commitments aan directe fondsen een tekst op te nemen waarin specifieke aspecten uit het beleid van het Pensioenfonds worden beschreven.

Voor niet-beursgenoteerd vastgoed is een MVB dashboard vastgesteld met expliciete doelstellingen. Deze zijn verderop in het MVB-beleid expliciet uitgewerkt.

De private debt portefeuille dient voor minimaal 50% te bestaan uit impactbeleggingen conform het impactframework van het Pensioenfonds. Deze categorie levert een belangrijke bijdrage aan het behalen van de impactdoelstelling van 5% op totaal portefeuilleniveau eind 2026.

● **Monitoring**

De beleggingsportefeuille wordt minimaal elke zes maanden gemeten op ESG Risk Ratings en op de carbon footprint (voor de aandelenportefeuilles en vastrentende waarden portefeuilles).

Het Pensioenfonds heeft als doelstelling om het totale ESG-profiel positief te laten afwijken van de benchmark, waarbij de score van de benchmark een harde ondergrens is. Het benaderen van deze grens wordt door het Pensioenfonds als een trigger beschouwd om te bezien of bijsturing noodzakelijk is.

Met de aangestelde managers vindt ieder kwartaal een evaluatie plaats, waarbij de ESG-aspecten van de bij de betreffende manager ondergebrachte portefeuille besproken worden.

7.2

ESG-due diligence

Als ondertekenaar van het IMVB-convenant heeft het Pensioenfonds zich gecommitteerd aan de OESO-richtlijnen voor verantwoord ondernemen en UN guiding principles on Business and Human Rights (UNGP's). Eind 2022 is het convenant afgerond en is de eidevaluatie gepresenteerd. Vanuit dit convenant heeft het Pensioenfonds een ESG-due diligence proces ingericht om gepaste zorgvuldigheid toe te passen op de beleggingen en streeft het Pensioenfonds naar het toepassen van herstel en verhaal wanneer beleggingen een negatieve impact hebben veroorzaakt of aan hebben bijgedragen.

Met het ESG-due diligence proces streeft het Pensioenfonds in drie stappen naar het reduceren van deze negatieve impact van de beleggingen. Jaarlijks wordt de beleggingsportefeuille van het Pensioenfonds gescreend op controverses met de UNGP's en OESO-richtlijnen. Dit betreffen controverses met een hoge tot ernstige mate van negatieve impact op samenleving en milieu, of die ontstaan door problemen van structurele aard. Hierbij worden ook controverses in de toeleveringsketen meegenomen. De gehanteerde uitgangspunten sluiten aan bij die van het IMVB-convenant voor de pensioensector.

Aegon AM voert namens het Pensioenfonds de dialoog met de betreffende bedrijven. Aegon AM handelt namens het Pensioenfonds in overeenstemming met normen van de UNGP's en OESO-richtlijnen om het gedrag van bedrijven te beoordelen en om de bedrijven te bewegen de negatieve impact te voorkomen of beperken. De UN Global Compact- en OESO-richtlijnen schetsen minimale gedragsnormen die als basis dienen voor het due diligence proces. Het gewenste resultaat is het identificeren van controverses,

vervolgens inspanningen leveren voor eliminatie en herstel van controverses en het aandragen van verbeteringen in managementprocessen gericht op het voorkomen van herhaalde controverses. Wanneer een bedrijf schade heeft veroorzaakt aan samenleving of milieu zal Aegon AM zich voor zover mogelijk inspannen om de bedrijf nadrukkelijk op te roepen tot herstel- en verhaalmogelijkheden voor degene die schade hebben geleden. Het Pensioenfonds vindt het belangrijk dat bedrijven een constructieve dialoog voeren met belanghebbenden over de negatieve impact. Daartoe moeten bedrijven beschikken over een klachtenbehandeling dat de betrokken belanghebbenden in staat stelt om rechtstreeks bij het bedrijf terecht te kunnen en om buitengerechtelijke toegang te krijgen tot rechtsmiddelen wanneer negatieve impact plaatsgevonden. Verder wenst het Pensioenfonds openbare rapporten over de voortgang van de dialoog met belanghebbenden, omdat dergelijke rapporten aangeven in hoeverre een bedrijf open en ontvankelijk is voor de buitenwereld.

Bedrijven die non-compliant zijn met de UN Global Compact principles worden uitgesloten wanneer deze binnen een jaar niet als compliant kunnen worden bestempeld. Transparantie is een belangrijk onderdeel voor het Pensioenfonds. Voortgang betreffende het ESG-due diligence proces wordt in het duurzaamheidsverslag gedeeld met de deelnemers van het pensioenfonds. Niet voor alle lopende due diligence processen is het mogelijk om transparant te zijn, omdat dit mogelijk ten koste gaat van de goede dialoog die gevoerd wordt met het bedrijf. In het kwartaalrapport aan de beleggingscommissie krijgt het Pensioenfonds inzicht in het aantal lopende engagement trajecten en de status uitgedrukt in mijlpalen.

7.3

Sreening, Dialoog en Betrokkenheid

Screening

Het Pensioenfonds streeft ernaar dat alle bedrijven waarin belegd wordt voldoen aan de Global Compact Principles, zoals samengesteld door de UN (UN GCP), en de OESO-richtlijnen. Dit zijn principes op het gebied van mensenrechten, milieu, arbeidsomstandigheden en anticorruptie. De UN GCP zijn te vinden op de website van de UN global compact³. De OESO-richtlijnen bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie. Hiermee vormen de OESO-richtlijnen het uitgangspunt voor het Nederlandse internationaal MVO-beleid⁴. Met een aantal van de bedrijven die onvoldoende scores, vindt jaarlijks een dialoog plaats. Dit wordt ook wel engagement genoemd. Het doel hiervan is de bedrijven te wijzen op hun tekortkomingen en een toelichting te vragen op het gevoerde beleid en het toekomstig beleid.

Het uitvoeren van screening heeft het Pensioenfonds uitbesteed aan de fiduciair vermogensbeheerder. De fiduciair vermogensbeheerder maakt daarbij gebruik van gespecialiseerde externe partijen. Aegon AM screent jaarlijks de beleggingsportefeuille van het Pensioenfonds. Met bedrijven die niet conform de UN GCP handelen wordt een dialoog gestart om ze ertoe te bewegen zich duurzamer op te stellen. Als blijkt dat de engagementactiviteiten niet binnen één jaar tot het gewenste resultaat hebben geleid, wordt het betreffende bedrijf van de portefeuilles uitgesloten. Bedrijven die niet handelen in lijn met OESO-richtlijnen en waarbij de gevoerde dialoog niet heeft geleid tot het gewenste resultaat worden uitgesloten.

³ <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles>

⁴ (<https://www.oeso-richtlijnen.nl/oeso-richtlijnen/algemene-informatie-oeso-richtlijnen>)

Dialoog

Het Pensioenfonds ziet betrokkenheid, in dialoog zijn over duurzaamheid, als een krachtig instrument om geld in te zetten als bijdrage aan een duurzamere samenleving. De fiduciair vermogensbeheer is namens het pensioenfonds continu in gesprek met fondsmanagers en bedrijven over voortgang van ESG-ontwikkelingen. Daarmee wil het bijdragen aan kennisdeling tussen bedrijven onderling en daarmee aan de brede verduurzaming van de samenleving. Het uitvoeren van engagementactiviteiten is uitbesteed aan de fiduciair vermogensbeheerder en Sustainalytics.

De fiduciair vermogensbeheerder ziet toe op de externe managers en verwacht dat zij een dialoog voeren met bedrijven in de portefeuille en overheden. Deze dialoog dient zich toe te spitsen op onderwerpen op het gebied van ESG die specifiek voor die bedrijven relevant zijn. De waargenomen inspanningen ten aanzien van deze dialogen alsmede de rapportage hieromtrent worden meegewogen bij de beoordeling van de externe managers.

Sustainalytics is onafhankelijk van de fiduciair vermogensbeheerder door het Pensioenfonds aangesteld als externe engagement provider. Zij voeren over het geheel van de beleggingsportefeuille engagement uit. Het Pensioenfonds kiest voor een extra engagement provider om de engagement activiteiten meer kracht bij te zetten en specifiekere te kunnen richten op thema's en onderwerpen die het Pensioenfonds belangrijk acht. Het bestuur geeft hiermee verder invulling aan het instrument 'screening en dialoog'.

Sustainalytics verzorgt als specialistische partij engagement bij bedrijven die afwijken van de UN GCP of OESO-richtlijnen in een eigen programma. Daarbij worden objectieve doelen gesteld en wordt vooruitgang nauwlettend gemonitord. De engagementtrajecten die mede namens het Pensioenfonds door Sustainalytics worden uitgevoerd hebben een duur van drie jaar. Deze engagementtrajecten zijn thematisch van aard en het betreft niet altijd bedrijven waar het Pensioenfonds in is belegd. Wanneer partijen niet deelnemen aan deze engagementtrajecten betekent dit niet dat het Pensioenfonds direct uitsluiting overweegt.

De uitbestedingspartners leggen op kwartaalbasis verantwoording af over de lopende dialogen. Het Pensioenfonds is daarmee goed op de hoogte van de communicatie die namens het Pensioenfonds plaatsvindt met bedrijven waarin het belegt. Over deze betrokkenheid wordt aan de deelnemers van het pensioenfonds gecommuniceerd in het duurzaamheidsverslag en via de website is het active ownership report van Aegon AM beschikbaar gesteld.

Het monitoren van de engagementactiviteiten is belegd bij de werkgroep maatschappelijk verantwoord beleggen.

Zij bespreken drie keer per jaar de engagement rapportages vanuit de fiduciair vermogensbeheerder en de engagement provider. Daarbij monitoren ze de voortgang van dialogen en treden in gesprek over eventuele vervolgstappen als dialogen op niets lijken uit te lopen. Over deze activiteiten wordt tweemaal per jaar verantwoording afgelegd in de beleggingscommissie van het Pensioenfonds. Deze activiteiten zijn door het bestuur gemandateerd aan de beleggingscommissie.

Betrokkenheid

De nieuwe Europese richtlijn (de aandeelhoudersrichtlijn of Shareholder Rights Directive (SRD II)) beschrijft hoe institutionele beleggers betrokken kunnen zijn bij de bedrijven waarin zij beleggen en hoe zij daarover communiceren met hun achterbannen. Het Pensioenfonds is zich bewust van de invloed die zij als belegger kan uitoefenen en ziet het als een maatschappelijke verantwoordelijkheid om hier bewust invulling aan te geven. Daarom is er nadrukkelijk aandacht voor betrokkenheid, wat bestaat uit stemgedrag op aandelen en het aangaan van een dialoog met bedrijven. Dit is verder uitgewerkt in de vorige en aansluitende paragraaf van dit hoofdstuk.

7.4

Stemmen

Om invloed te kunnen uitoefenen op beleid bij bedrijven maakt het Pensioenfonds gebruik van het stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen. Het Pensioenfonds ziet dit als een krachtig middel om de sturende kracht van het geld van de deelnemer in te zetten voor het maatschappelijk belang. Het stemmen is door het Pensioenfonds belegd bij de fiduciair vermogensbeheerder. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een gespecialiseerd stemadviesbureau, ISS. Met deze stemaanpak houden wij toezicht op beursvennootschappen waarin is belegd ten aanzien van materiële aangelegenheden, met nadruk op, maar niet beperkt tot, duurzaamheid het bedrijfsmodel van de vennootschap voor het creëren van langetermijnwaarde, de strategie van de vennootschap, prestaties en risico's en kansen, de kapitaalstructuur, maatschappelijke en ecologische effecten, corporate governance en corporate actions zoals fusies en overnames. Materiële aangelegenheden zijn aangelegenheden die waarschijnlijk een significant effect zullen hebben op het vermogen van het bedrijf om langetermijnwaarde te creëren.

Gezien het gewicht dat het Pensioenfonds hecht aan duurzaamheid hanteert het Pensioenfonds de ISS 'Sustainability Policy'. Dit stembeleid is erop gericht om bedrijven aan te moedigen een strategie te ontwikkelen gericht op duurzaamheid en hierover transparant te rapporteren. In het geval van eventuele controversiële zaken kan het Pensioenfonds ervoor kiezen om zich aan te sluiten bij aandeelhouders resoluties. In incidentele gevallen kan het voorkomen dat er door de fiduciair

vermogensbeheerder afgeweken wordt van de ISS 'Sustainability Policy', het Pensioenfonds zal hierover direct worden geïnformeerd.

Om eventuele belangenverstremming te voorkomen wordt er namens het Pensioenfonds niet op aandeelhoudersvergaderingen van de sponsor gestemd, Koninklijke KPN N.V. Het Pensioenfonds brengt zelf geen agendapunten voor aandeelhoudersvergaderingen ('shareholder proposals') aan en communiceert niet zelf met andere stakeholders van bedrijven. Dit is gedelegeerd aan de fondsbeheerders dan wel de fiduciair vermogensbeheerder. Deze partijen hebben een beleid om belangenconflicten te beheersen.

De uitbestedingspartners leggen op kwartaalbasis verantwoording af over het stembeleid. Het Pensioenfonds is daarmee goed op de hoogte van de communicatie die namens het Pensioenfonds plaatsvindt tijdens aandeelhoudersvergaderingen. Over deze betrokkenheid wordt aan de deelnemers gecommuniceerd in het duurzaamheidsverslag en via de website zijn de stemmen die het Pensioenfonds heeft uitgebracht inzichtelijk in de stemrapportage van ISS. In het duurzaamheidsverslag wordt jaarlijks een toelichting gegeven op de belangrijkste stemmingen.

7.5

Uitsluitingen

Het Pensioenfonds prefereert een dialoog boven uitsluitingen, omdat uitsluiting geen actieve bijdrage levert aan verandering binnen een bedrijf. Uitsluitingen hebben daarom met name betrekking op beleggingen die in strijd zijn met internationale verdragen en activiteiten met een significante negatieve impact op samenleving en milieu. De uitsluitingslijst wordt jaarlijkse vastgesteld.

Landen

Het Pensioenfonds hanteert de volgende criteria voor het uitsluitingenbeleid landen:

- Landen die op basis van universeel erkende gronden zijn veroordeeld. De belangrijkste veroordelingen van staten zijn de sancties van de VN Veiligheidsraad en oproepen tot boycot door de International Labour Organisation (ILO);
- Landen met een score lager dan 30 in de Corruption Perceptions Index;
- Landen die als 'not free' worden beoordeeld door Freedom House.

De uit te sluiten beleggingen zijn aandelen, staatsobligaties & overige leningen uitgegeven door centrale en lagere overheden van deze landen en bedrijven die voor 100% eigendom zijn van de overheid of volledig worden gegarandeerd door de overheid.

In de bijlage is de uitsluitingenlijst van landen opgenomen.

Bedrijven

Het Pensioenfonds heeft de volgende bedrijven uitgesloten voor haar beleggingen:

Controversiële wapens

- Bedrijven die betrokken zijn bij de productie, ontwikkeling, handel en onderhoud van controversiële wapens en bedrijven die een belang hebben in een bedrijf welke betrokken is bij voorgenoemde activiteiten⁵.
- Bedrijven die betrokken zijn bij de wapenhandel met landen waar een wapenembargo van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, de Verenigde Staten, de Europese Unie of een ander relevant multilateraal wapenembargo van kracht is.

Kolen

- Bedrijven die 1% of meer van hun omzet behalen uit de winning van thermische kolen. Dit type kolen wordt verbrand met als doel elektriciteit en/of hitte op te wekken en heeft een sterk vervuilende impact op het milieu. Deze mijnen van deze bedrijven lopen een groot risico om in de toekomst onrendabel te worden (de zogenaamde 'stranded assets').

⁵ Als controversiële wapens zijn gedefinieerd: Anti-persoonsmijnen (Ottawa Treaty) / Nucleaire wapens / Biologische wapens (Biological and Toxic Weapons Convention) / Chemische wapens (Chemical Weapons Convention) / Clusterwapens (Convention on Cluster Munitions) / Verarmd uranium-munitie / Witte fosfor.

- Bedrijven die jaarlijks meer dan 10 miljoen ton thermische steenkool produceren.
- Bedrijven die nieuwe thermische steenkoolmijnen ontwikkelen of actief de exploratie-, mijnbouw- of raffinageactiviteiten uitbreiden (geen enkele uitbreiding is toegestaan).
- Bedrijven die 5% of meer van hun omzet behalen uit kolengestookte elektriciteit opwekking.
- Bedrijven die nieuwe kolengestookte elektriciteitsopwekking ontwikkelen waarmee meer dan 100 MW wordt gegenereerd.

Tabak

- Tabaksbedrijven, die omzet uit de productie van tabak en tabakgerelateerde producten halen.
- Bedrijven die 10% of meer van de omzet uit de distributie en verkoop van tabak en tabakgerelateerde producten halen.

Olie

- Bedrijven die 5% of meer van hun omzet halen uit onconventionele olie- of gaswinning en/of bedrijven die een significante betrokkenheid hebben bij het transport van onconventionele olie- of gas (hieronder vallen onder meer teerzandolie, schaliegas en kolenbedmethaan).
- Bedrijven die 5% of meer van hun omzet halen uit de olie- en gaswinning in het poolgebied.

Mensenrechten

- Bedrijven uit Rusland en Wit-Rusland.

Biodiversiteit

- Bedrijven die 5% of meer van hun inkomsten uit palmolieproductie en/of distributie halen.
- Bedrijven die bossen beheren voor de productie met een FSC-certificeringsdekking van 60% of lager.

Non-compliant

- Bedrijven die non-compliant zijn met de UN Global Compact principles worden in principe uitgesloten wanneer deze binnen een jaar niet als compliant kunnen worden bestempeld.
- Bedrijven die niet handelen in lijn met OESO-richtlijnen en waarbij de gevoerde dialoog niet heeft geleid tot het gewenste resultaat kunnen worden uitgesloten.

In Bijlage 10.3 is de uitsluitingenlijst 2025 opgenomen. De uitsluitingenlijst wordt jaarlijks geactualiseerd.

Green Bonds

Green bonds zijn leningen die verduurzaming van bedrijven ondersteunen. Voor deze beleggingscategorie zijn afwijkende uitsluitingen van toepassing. Vanuit een maatschappelijke verantwoordelijkheid wenst het Pensioenfonds door middel van green bonds bij te dragen aan de verduurzaming van een deel van de bedrijven die door de algemene uitsluitingenlijst zijn uitgesloten. Simpel uitsluiten doet volgens het Pensioenfonds juist te kort aan de sturende kracht van geld als kernelement in de beleggingsovertuigingen. Voor green bonds gelden daarom de volgende uitsluitingen:

Controversiële wapens

- Bedrijven die betrokken zijn bij de productie, ontwikkeling, handel en onderhoud van controversiële wapens en bedrijven die een belang hebben in een bedrijf welke betrokken is bij voorgenoemde activiteiten.
- Bedrijven die betrokken zijn bij de wapenhandel met landen waar een wapenembargo van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, de Verenigde Staten, de Europese Unie of een ander relevant multilateraal wapenembargo van kracht is.

Tabak

- Tabaksbedrijven, die omzet uit de productie van tabak en tabakgerelateerde producten halen.
- Bedrijven die 10% of meer van de omzet uit de distributie en verkoop van tabak en tabakgerelateerde producten halen.

Biodiversiteit

- Bedrijven die 5% of meer van hun inkomsten uit palmolieproductie en/of distributie halen.
- Bedrijven die bossen beheren voor de productie met een FSC-certificeringsdekking van 60% of lager.

Mensenrechten

- Bedrijven uit Rusland en Wit-Rusland.

Non-compliant

- Bedrijven die non-compliant zijn met de UN Global Compact principles worden in principe uitgesloten wanneer deze binnen een jaar niet als compliant kunnen worden bestempeld.
- Bedrijven die niet handelen in lijn met OESO-richtlijnen en waarbij de gevoerde dialoog niet heeft geleid tot het gewenste resultaat kunnen worden uitgesloten.

8

Uitvoering

8.1

Toepassingen binnen beleggingscategorieën

Aandelen – actieve aandelenfondsen

Binnen de actieve aandelenfondsen zijn expliciete CO₂-reductie doelstellingen ten opzichte van de gehanteerde benchmarks in de beleggingsfondsen opgenomen:

- **Wereld aandelen:** 40% lagere CO₂-voetafdruk ten opzichte van de benchmark wereld aandelen
- **Aandelen opkomende markten:** 50% lagere CO₂-voetafdruk ten opzichte van de benchmark aandelen opkomende landen
- **Long Term Investing:** 50% lagere CO₂-voetafdruk ten opzichte van de benchmark voor long term investing
- **Aandelen Small caps:** 40% lagere CO₂-voetafdruk ten opzichte van de benchmark voor small caps

Aandelen – Long Term Investing

Dit betreft aandelen met een beleggingshorizon van minstens vijf jaar, waardoor de portefeuille een relatief lage omloopsnelheid heeft. Het betreft een geconcentreerde beleggingscategorie met een focus op het selecteren van een beperkt aantal kwaliteitsbedrijven. ESG-criteria spelen een relatief belangrijke rol en er wordt een actieve dialoog met bedrijven gevoerd. De portefeuille kent een hoge mate van actief risico, door het geconcentreerde

karakter. Het uitgangspunt is dat door deze aanpak met een vergelijkbaar risicoprofiel een beter rendement wordt behaald. Ten opzichte van het reguliere aandelenfonds kent deze strategie een ambitieuzere carbon footprint doelstelling. Daarnaast wordt in de door de vermogensbeheerder gevoerde engagement-trajecten met de managers meer de nadruk gelegd op de positionering ten opzichte van de SDG's. Het effect hiervan is zichtbaar in de score op SDG's in het fonds: de exposure naar bedrijven die negatief bijdragen aan de MVB-speerpunten van het pensioenfonds is sterk lager dan de exposure in de benchmark.

Vastrentende waarden – Hypothecaire leningen

In 2023 heeft het Pensioenfonds haar visie op duurzaamheid binnen hypotheekbeleggingen geformaliseerd middels haar eigen 'duurzaamheidsvisie hypotheek'. Deze duurzaamheidsvisie is opgesteld aan de hand van 'environmental', 'social' en 'governance' aspecten zoals hieronder beschreven. Door zelf een visie te ontwikkelen is het Pensioenfonds goed in staat om de hypotheekportefeuille te sturen.

Environmental:

Een belangrijk aspect binnen de hypotheekbeleggingen van het Pensioenfonds is het verbeteren van de duurzaamheid van onderpand. Dit wordt gedaan middels onderstaande aspecten:

- Klanten stimuleren en motiveren om duurzaamheid onderpand te verbeteren;
- Aandragen van mogelijkheden tot verduurzaming;
- Aanbieden gunstige financiering voor verduurzaming;
- Mogelijkheid bestaande klanten om zonder advieskosten duurzaamheidsfinanciering af te sluiten;
- Laagdrempelig aanbieden van duurzaamheidsfinanciering door standaard onderdeel offerte;
- Ruime financieringsmogelijkheden;
- Doelen stellen bij aantal duurzaamheidsfinancieringen.

Daarnaast focussen aangestelde managers zich op de impact door verduurzaming van bestaande woningen, meer dan het financieren van hoge energielabels. Dit omdat een groot deel van de woningen in Nederland bestaande woningen zijn, waarbij verduurzaming nodig is. Dit betekent niet dat het Pensioenfonds niet belegt in hypotheek met onderpand met hoge energielabels. Om een goede dwarsdoorsnede van de Nederlandse hypotheekmarkt te verkrijgen, zijn ook deze hypotheek onderdelen van de portefeuille.

Daarnaast wenst het Pensioenfonds middels periodieke rapportages inzicht te krijgen in de ontwikkeling van de duurzaamheid van de onderliggende onroerend goed portefeuille:

- Inzicht in gebruik duurzaamheidsdepots;
- Verdeling energielabels portefeuille;
- Impliciete verdeling energielabels op basis van gerealiseerde verduurzaming woning;

- Rapportage over schatting carbon footprint van de portefeuille;
- Verdeling hypotheek per provincie.

Ten slotte dienen de externe managers die voor het pensioenfonds beleggen in hypotheek UN PRI signatory te zijn.

Social:

Het Pensioenfonds acht een humaan beleid voor achterstandsbeheer een vereiste voor beleggingen in hypotheek. Het Pensioenfonds vindt het belangrijk dat de aangestelde managers een beleid voeren dat is gericht op het voorkomen en oplossen van betalingsachterstanden. Hiermee kan in veel gevallen een executie van de woning worden voorkomen. Het Pensioenfonds beoordeelt hypotheekaanbieders op sociaal gebied aan de hand van de onderstaande onderdelen. Het primaire doel is om klant te helpen om in huis te blijven wonen of andere duurzame oplossing te vinden door middel van:

- Vroegtijdig signaleren van financiële problemen bij klant;
- Snel in contact treden met klant;
- Bespreken problemen en aanbieden hulp in de vorm van bijvoorbeeld budgetcoach;
- Focus op samen oplossen van financiële problemen;
- Meewerken aan klanten met problemen door speciale omstandigheden.

Op sociaal gebied vindt het Pensioenfonds het van belang dat er sprake is van verstrekking van hypotheek aan alle inkomensgroepen. Dit betreft een brede financiering over LTV, NHG en inkomensgroepen. Hiervoor zal het Pensioenfonds in gesprek gaan met de aangestelde managers om de toegang voor jongeren en ouderen tot de woningmarkt te optimaliseren.

Voorbeelden hiervan zijn de startershypotheek en de verzilverhypotheek. Verder zal de aandacht van het Pensioenfonds bij dit aspect uitgaan naar de risico's rondom de herfinanciering van aflossingsvrije hypotheeken.

Op sociaal gebied wenst het Pensioenfonds in rapportages inzicht te krijgen in:

- Achterstanden, herstructurerings en verliezen;
- Doorsnedes portefeuille op LTV, NHG, looptijd etc.

Governance:

Op het gebied van governance zijn voor het Pensioenfonds onderstaande aspecten van belang voor de aangestelde managers middels een Raad van Participanten:

- Inspraak in te voeren beleid;
- Mogelijkheid om agendapunten aan te dragen;
- Mogelijkheid jaarverslag goed of af te keuren;
- Accountant controle;
- ISAE-rapportage beschikbaar van asset manager en hypotheekorganisatie;
- Controle vertical slice.

Vastrentende waarden – obligaties uit opkomende landen

- Voor de belegging in Emerging Market Debt hanteert het Pensioenfonds een op maat gemaakte benchmark waarbij een deel van de landen uit het beleggingsuniversum wordt uitgesloten vanwege ESG-overwegingen in lijn met het uitsluitingsbeleid landen van het pensioenfonds.

Vastrentende waarden – Euro bedrijfsobligaties

Binnen Euro bedrijfsobligaties wordt een specifieke ESG-benchmark gehanteerd: Bloomberg MSCI Euro Corporate ESG Sustainability SRI Index. De keuze voor deze benchmark leidt tot een universum met een

fors lagere CO₂-voetafdruk. Bedrijven met de laagste ESG-rating worden uitgesloten. Bedrijven met een iets betere ESG-rating kunnen enkel in de portefeuille worden opgenomen indien externe managers een goede toelichting hebben bij het toekomstig duurzaamheidsperspectief van deze bedrijven (BB ESG-rating) of indien managers engagement voeren inclusief stapsgewijze doelstellingen (B ESG-rating).

Vastrentende waarden – Global credits ex financials

Binnen Global credits ex financials wordt een specifieke ESG benchmark gehanteerd: ICE Global Credit Ex Financial Climate Transition Custom Index. Deze benchmark sluit aan bij de EU Climate Transition Benchmarkregulering. Het hanteren van deze Climate Transition Benchmark leidt tot een universum met een CO₂-voetafdruk waarbij die ten opzichte van de 'standaard' benchmark 30% lager ligt en daarna jaarlijks met 7% zal dalen. Daarnaast is er sprake van een aantal additionele uitsluitingen voor onder meer non-compliant met Global Compact, controversiële wapens, tabak en een "high" of "Severe" rating op het gebied van onder meer fraude, belastingontwijking, dataveiligheid, mensenrechten en governance. De rendement-/risicokarakteristieken zijn vergelijkbaar met de standaard index.

Vastrentende waarden – High Yield

Voor de belegging in High Yield is een expliciete CO₂-reductiedoelstelling van 30% ten opzichte van de benchmark voor High Yield vastgesteld.

Vastrentende waarden – Asset Backed Securities

Binnen de ABS-portefeuille wordt een ESG screening van de securities en een minimum ESG niveau voor beleggingen gehanteerd. Hierbij wordt gekeken naar de transactie, het onderpand en de tegenpartij.

Vastrentende waarden – Nominale Staatsobligaties

Binnen de discretionaire staatsobligatie portefeuille dient ten minste 15% van de portefeuille als green bond of social bond gelabelde obligaties te zijn.

Vastrentende waarden – Private debt

De private debt portefeuille beoogt een hoog gehalte impact investeringen. Binnen de portefeuille dient minimaal 50% van de beleggingen te bestaan uit impactbeleggingen conform het impact framework van het Pensioenfonds. Tussen onderliggende private debt categorieën verschilt de impactdoelstelling. In infra debt ziet het Pensioenfonds meer mogelijkheden voor impactbeleggingen en is het streefgewicht impactbeleggingen derhalve hoger.

ESG-criteria zijn een belangrijk onderdeel bij de selectie van private debt managers. Voorafgaand aan een eventuele investering wordt met externe partijen gesproken over hun houding en inspanningen ten opzichte van ESG. Bij de selectie van partijen wordt meegewogen of en welke ESG-factoren zij betrekken bij hun investeringsbeslissingen. Ook wordt nagegaan of deze partijen hun invloed aanwenden om verantwoord ondernemen in brede zin te stimuleren. De evaluatie vindt plaats aan de hand van een vragenlijst (ESG Assessment Framework). De geselecteerde partijen dienen periodiek te rapporteren over hun inspanningen en resultaten met betrekking tot ESG.

Beursgenoteerd vastgoed

Binnen beursgenoteerd vastgoed wordt een specifieke ESG-benchmark gehanteerd: Solactive GPR 250 Developed ESG Index Total Net Return (in euro). Deze benchmark kent een carbon footprint reductiedoelstelling van 15% ten opzichte van de brede marktindex. Daarnaast worden bedrijven met een hoge GRESB-score overwogen. Zo worden bedrijven met een score tussen 80 en 90 voor 20% overwogen, bedrijven

met een score van 90 en meer worden 40% overwogen. Om de voorgestelde benchmark een goede afspiegeling te laten zijn van de standaard index worden zijn een aantal restricties opgesteld op het gebied van landen- en sectorgewichten. Daarnaast wordt additionele engagement gevoerd binnen dit mandaat, omdat beursgenoteerde vastgoedbedrijven relatief weinig controversies/schending van de OESO-richtlijnen kennen en daardoor veelal buiten de standaard engagement vallen.

Niet-beursgenoteerd vastgoed – Aangesloten bij GRESB

Het Pensioenfonds heeft de overtuiging dat vastgoedfondsen met een hoger dan gemiddelde ESG focus een beter risico- / rendementsprofiel hebben dan gemiddeld. Duurzame panden hebben lagere kosten wat betreft energie- en waterverbruik en dragen meer dan gemiddeld bij aan goed leefklimaat voor de gebruikers en een leefbare wereld in het algemeen. Daardoor zijn deze vastgoedfondsen beter gepositioneerd in een concurrerende markt, wat o.a. verhuurbaarheid en liquiditeit van vastgoed ten goede komt.

Voor het bepalen van de ESG-score van niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen gebruikt het Pensioenfonds onder andere de score uit de jaarlijkse Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB). Jaarlijks wordt daarin onderzoek gedaan naar de duurzaamheidsprestaties van vastgoedportefeuilles.

In 2023 behaalde het Pensioenfonds met haar niet-beursgenoteerde vastgoedportefeuille een score van vier uit vijf sterren. Voor alle beleggingen in vastgoedfondsen door het Pensioenfonds is deelname aan GRESB vereist. Het track record van de fondsmanager op gebied van ESG vormt integraal onderdeel van de selectieprocedure van nieuwe vastgoedfondsen. Na selectie vindt minimaal eens per jaar engagement met de fondsmanager plaats ten aanzien van de ontwikkeling van de GRESB-score.

Met betrekking tot de GRESB-score heeft het Pensioenfonds de volgende doelstellingen:

1. De absolute GRESB-score is minimaal gelijk de score in het voorgaande jaar.
2. De GRESB star rating is minimaal 4 sterren.
3. Relatieve peer group performance is minimaal gelijk aan het voorgaande jaar.
4. De GRESB-score op Environment is minimaal gelijk aan de score in het voorgaande jaar.
5. De GRESB-score op Social is minimaal gelijk aan de score in het voorgaande jaar.
6. De GRESB-score op Governance is minimaal gelijk aan de score in het voorgaande jaar.

Het Pensioenfonds heeft daarnaast de volgende lange termijn reductiedoelstellingen vastgesteld:

1. Verlaging van de energie-intensiteit per m²;
2. Reductie van het energiegebruik;
3. Reductie van de CO₂-uitstoot;
4. Reductie van het watergebruik;
5. Aantal vastgoedfondsen dat climate resilience in beleid en tooling meeneemt.

Bij deze onderdelen geldt dat bij iedere doelstelling een verdere reductie ten opzichte van het voorgaande jaar gerealiseerd dient te worden.

In 2024 heeft het Pensioenfonds concrete doelstellingen vastgesteld op het gebied van klimaatrisico's. Hierbij wordt een methodiek van CRREM gehanteerd die meet of een gebouw voldoet aan de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs. Dit leidt tot een benodigd reductiepad om de doelstellingen uit het Klimaatakkoord te behalen versus een verwacht pad van een specifieke belegging. Het Pensioenfonds heeft doelstelling opgenomen om op termijn met de volledige vastgoedportefeuille onder dit reductiepad te komen en om de portefeuille op dit gebied elk jaar te laten verbeteren.

Deze doelstellingen maken de door het Pensioenfonds opgestelde ESG-richtlijnen met betrekking tot niet-

beursgenoteerde vastgoedbeleggingen concreet. Het Pensioenfonds bespreekt in ieder geval eens per jaar de realisatie van de ESG-doelstellingen voor niet-beursgenoteerd vastgoed. Wanneer fondsmanagers achterblijven bij de doelstellingen wordt de dialoog aangegaan.

Private Equity

ESG-criteria zijn een vast onderdeel bij de selectie van private equity managers. Bij de eerste screening van het fondsuniversum worden fondsen die veel investeringen hebben gedaan of gaan doen in omstreden sectoren doorgaans uitgesloten.

Voorafgaand aan een eventuele investering wordt met externe partijen gesproken over hun houding en inspanningen ten opzichte van ESG. Bij de selectie van partijen wordt meegewogen of en welke ESG-factoren zij betrekken bij hun investeringsbeslissingen.

Ook wordt nagegaan of deze partijen hun invloed aanwenden om verantwoord ondernemen in de brede zin te stimuleren. Het is zeer wenselijk dat de geselecteerde partijen periodiek rapporteren over hun inspanningen en resultaten met betrekking tot ESG. De nadruk ligt op de dialoog maar het is ook mogelijk dat bevindingen op het gebied van ESG leiden tot het afwijzen van een investering in de betreffende partij.

Om ESG-commitment te versterken, heeft het Pensioenfonds specifieke ESG-richtlijnen opgesteld met betrekking tot Private Equity beleggingen. In hoeverre fondsen daadwerkelijk in staat of bereid zijn om richtlijnen ook in een side letter op te nemen, zal van geval tot geval verschillen en is het resultaat van een onderhandelingsproces over de fondsvoorwaarden.

In het kwartaalverslag wordt een ESG-dashboard gerapporteerd wat expliciet ingaat op ESG-aspecten in de private equity portefeuille. Het Pensioenfonds zal op termijn gaan beoordelen hoe hier concrete doelstellingen aan gekoppeld kunnen worden.

8.2

Impactbeleggingen

Het pensioenfonds heeft impactbeleggingen gedefinieerd als:

Beleggen met de intentie om positieve en meetbare sociale/milieu impact te bereiken naast een marktconform financieel rendement.

Om te kunnen toetsen of beleggingen voldoen aan deze doelstelling is er een impact raamwerk opgesteld.

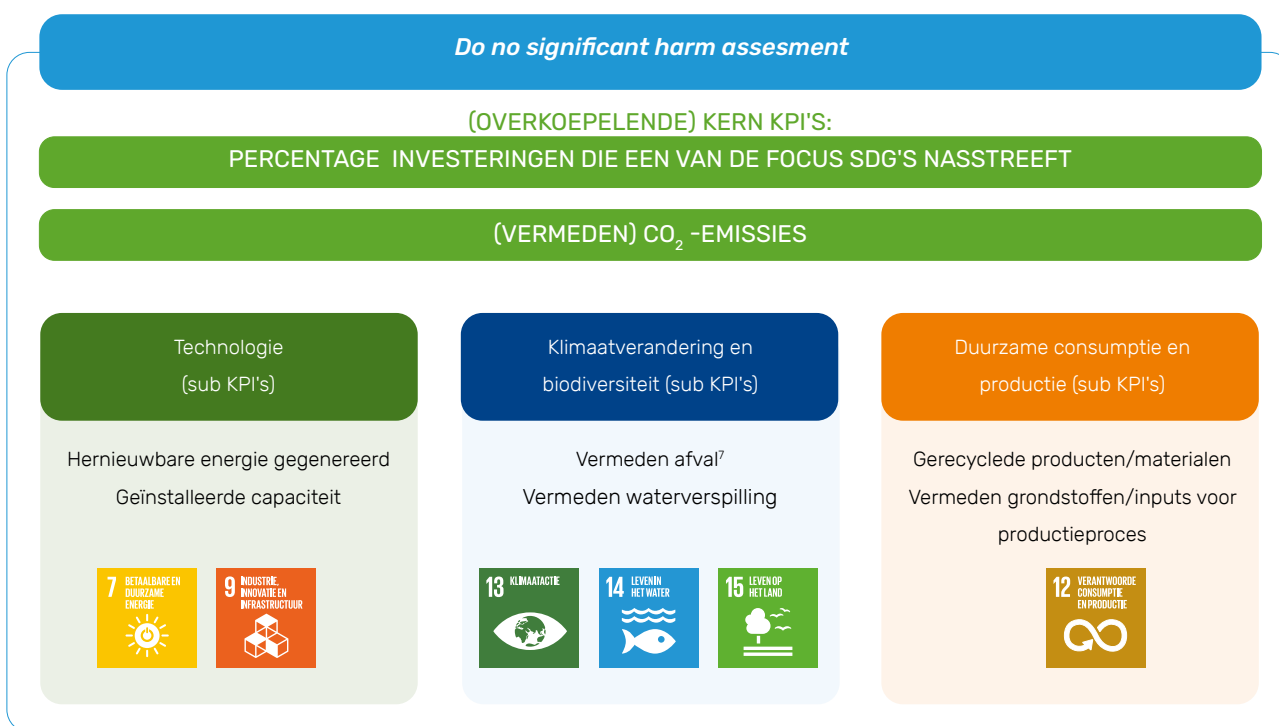
Element ⁶	Invulling	Toepassing
Doelstelling	Naast het behalen van de financiële doelstelling, doelgericht meetbare impact te maken binnen de thema's klimaat/ biodiversiteit, technologie en duurzame productie en consumptie.	
Kern KPI's	(Vermeden) CO ₂ -emissies	Voor iedere belegging worden aanvullende sub-kpi's gemonitord passend bij de betreffende belegging.
Sub-KPI's	% investeringen dat een van de focus SDG's nastreeft	
Sub-KPI's	Afhankelijk van thema	
Intentionaliteit	Beschrijven intentionaliteit en doorloop het <i>Theory of Change</i> model om te toetsen of de belegging in overwegende mate aansluit bij de MVB speerpunten van het Pensioenfonds	1. Context (uitdagingen) 2. input & activiteiten 3. output & uitkomsten 4. Behaalde impact
Do no significant harm	Doelstellingen dienen bereikt te worden zonder daarbij significante schade toe te brengen aan andere duurzaamheidsdoelstellingen (bv. EU taxonomie of SDG's)	
Meetbaarheid	Data gedreven monitoring en rapportages van de gerealiseerde impact	

⁶ Naast de elementen in het framework zullen externe managers worden gevraagd om additionaliteit aan te tonen. Een dergelijke onderbouwing versterkt de impact casus. Voor illiquide beleggingen veronderstelt het pensioenfonds dat deze vanwege hun illiquiditeit en extra complexiteit aan de additionaliteitsvoorwaarde voldoet. Bij illiquide beleggingen is er eerder sprake van een duidelijke koppeling tussen de investering en de maatschappelijke impact op de reële economie. In vergelijking tot publieke markten is er een grotere kans dat de projecten, producten of de geleverde diensten vaak zonder het kapitaal van deze beleggers niet tot stand waren gekomen.

Bij ieder impact investeringsvoorstel wordt getoetst of aan de elementen uit het impact raamwerk is voldaan.

Het Pensioenfonds maakt gebruik van Key Performance Indicators (KPI's) voor de onderbouwing en

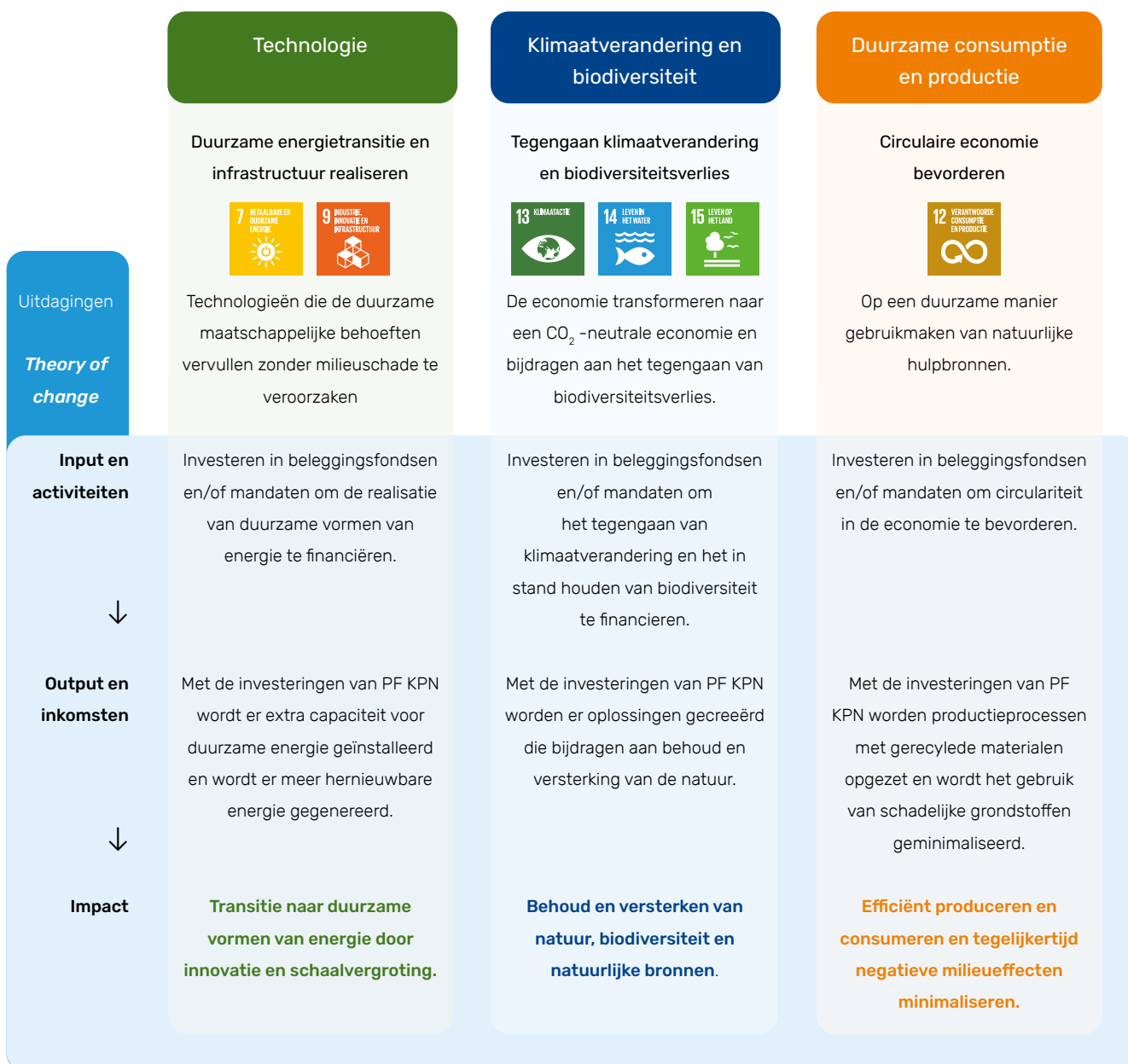
kwantificering van de impact. Daarnaast helpen de KPI's om de juiste focus en sturing in de uitvoering van het beleid aan te brengen. In onderstaande figuur worden de kern kpi's en de sub-kpi's die het pensioenfonds hanteert per thema weergegeven.

In aanvulling hierop worden afhankelijk van het type belegging nog specifieke KPI's gemonitord.

Daarnaast heeft het Pensioenfonds overkoepelend Theory of Change model opgesteld om de intentionaliteit van de investeringen te toetsen.

⁷ Vermeden afval kan naar de toekomst toe wellicht worden toegevoegd als kern KPI. Op dit moment is data nog onvoldoende toereikend voor een overkoepelende KPI.

Met deze definitie en het bijbehorende raamwerk wil het Pensioenfonds op een consistente manier tot een classificatie van impact beleggingen komen. Binnen de totale beleggingsportefeuille streeft het Pensioenfonds naar een allocatie van 5% in impact beleggingen per eind 2026.

Realisatie

Het Pensioenfonds heeft op dit moment impactinvesteringen in green bonds, private equity, private debt en niet-beursgenoteerd vastgoed. Green bonds zijn wereldwijd gespreide investment grade bedrijfsobligaties die bijdragen aan de SDG's van de Verenigde Naties. Dit betreft een allocatie van 2,5% van de beleggingsportefeuille die zich kwalificeert als impactbelegging.

Binnen de vastgoedportefeuille belegt het pensioenfonds in een fonds wat zich richt op commercieel te exploiteren vastgoed op Nederlandse science parken. Het beleggingsfonds stimuleert ecosystemen van Nederlandse science parks door te investeren in het brede spectrum van (duurzaam) commercieel vastgoed die nodig is voor een goed functionerend ecosysteem, waaronder vastgoed en faciliteiten exclusief voor kennisintensieve bedrijven die niet of weinig worden gerealiseerd door de markt. Hierbij wordt gebruik gemaakt van samenwerkingsverbanden met lokale, vaak

publieke, stakeholders, zoals universiteiten of universitair medische centra.

Binnen private equity wordt sinds 2023 belegd in een eerste impactbeleggingsfonds. Dit beleggingsfonds richt zich op het verschaffen van groeifinanciering en de begeleiding van de (commerciële) groei van technologische startups. Het Pensioenfonds is voornemens om de komende jaren meerdere impactinvesteringen binnen de Private Equity portefeuille op te gaan nemen.

Het Pensioenfonds heeft in 2024 begonnen met een allocatie naar Private Debt. Dit mandaat kent een sterke ESG- en impactfocus. Minimaal 50% van dit mandaat zal gaan bestaan uit impactbeleggingen conform de definitie van het Pensioenfonds. In 2024 is de eerste investering voor dit mandaat gedaan. De komende periode wordt verder invulling worden gegeven aan dit mandaat. De uiteindelijke investeringen binnen dit mandaat zullen de komende jaren geleidelijk plaatsvinden.

8.3

Toepassingen op thema's

Thema duurzame technologie

Onder duurzame technologie verstaat het Pensioenfonds technologieën die de duurzame maatschappelijke behoeften vervullen zonder gebruik te maken van niet-hernieuwbare hulpbronnen en zonder grootschalige, niet terug te draaien, milieuschade te veroorzaken. Het Pensioenfonds werkt samen met een externe engagementprovider en participeert in engagementprogramma's gericht op het verduurzamen middels technologie. Engagement ziet het pensioenfonds als een waardevol instrument om bedrijven in beweging te brengen richting het meer inzetten van duurzame technologie.

Daarnaast streeft het pensioenfonds naar specifieke allocatie impactbeleggingen gericht op duurzame technologie. Beleggingscategorieën waar het Pensioenfonds op inzet zijn private debt (middels leningen) en private equity (middels investeringen) Binnen dit thema legt het pensioenfonds een link naar SDG's:

- SDG 7: betaalbare en duurzame energie
- SDG 9: industrie, innovatie en infrastructuur

Thema duurzame consumptie en productie

Duurzame consumptie en productie is op een duurzame manier gebruikmaken van natuurlijke hulpbronnen, efficiënt produceren en consumeren en tegelijkertijd negatieve milieu-effecten minimaliseren. Ook dit thema wordt ingevuld met een engagementprogramma via onze externe engagementprovider. Er wordt nog onderzoek gedaan naar de investeerbaarheid van dit thema binnen de beleggingsportefeuille. Binnen dit

thema legt het pensioenfonds een link naar SDG 12:

- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie

Thema klimaat en biodiversiteit

In de gehele portefeuille wordt dit thema in algemene zin toegepast door middel van ESG-integratie, waarbij met name voor bedrijven waarvan de activiteiten een grote impact op het klimaat kunnen hebben, scherp wordt gekeken naar de carbon footprint en de initiatieven die zij ondernemen om deze te verlagen. Hieronder een aantal uitwerkingen.

Bedrijven die de winning van steenkolen (thermische kolen) als hoofdactiviteit hebben worden als belegging uitgesloten. Deze brandstof veroorzaakt verreweg de meeste uitstoot van broeikasgas per eenheid opgewekte energie. Hierom is het vanuit klimaat perspectief niet wenselijk om deze bedrijven te beleggen. De verwachting is dat het gebruik van steenkolen de komende decennia sterk zal worden ontmoedigd, waardoor bovendien het risico ontstaat dat de mijnen van deze bedrijven economisch onrendabel zullen worden (het risico van "stranded assets").

Voor het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen wordt een stembeleid gevoerd met bijzondere aandacht voor duurzaamheid, de ISS 'Sustainability Policy'. Dit stembeleid stimuleert bedrijfsbestuurders onder andere om milieurisico's nadrukkelijker te beheersen en hierover op een transparante wijze te rapporteren.

In lijn met het speerpunt klimaat heeft het Pensioenfonds een doelstelling ten aanzien van de

CO₂-voetafdruk van de aandelenportefeuille vastgesteld. De CO₂-voetafdruk is de hoeveelheid CO₂-uitstoot van bedrijven waarin wordt belegd en hoeveel hiervan is toe te rekenen aan het Pensioenfonds als belegger. Het doel van de CO₂-doelstelling is een organische verlaging van de CO₂-uitstoot van bedrijven waarin wordt belegd. De CO₂-voetafdruk van de portefeuille dient in 2030 55% lager te zijn dan in 2017. Als tussentijdse mijlpaal stelt het Pensioenfonds 45% verlaging van de CO₂-uitstoot in 2025 vast. Vervolgens wordt in de periode tot 2030 gestreefd naar een gelijkmatige toename naar 55%. Voor 2050 heeft het Pensioenfonds de doelstelling om net zero te zijn.

Binnen de actieve aandelenfondsen en het high yield fonds zijn aanvullend CO₂-reductie doelstellingen opgenomen variërend van -30% tot -50% ten opzichte van de gehanteerde benchmarks in de beleggingsfondsen.

Voor de bedrijfsobligatie categorieën Euro bedrijfsobligaties en Global credits ex financials en beursgenoteerd vastgoed worden specifieke ESG-benchmarks gehanteerd die een forse CO₂-reductie kennen ten opzichte van de standaard index.

In 2023 heeft het Pensioenfonds de CO₂-doelstelling aangescherpt door naast alle aandelenbeleggingen ook bedrijfsobligaties mee te nemen in de reductiedoelstelling. De reductiedoelstelling geldt daardoor voor alle aandelen categorieën, Euro bedrijfsobligaties, Global credits ex financials en high yield.

Het Pensioenfonds vraagt van de fiduciair vermogensbeheerder om bij het doormeten van de portefeuilles extra aandacht te besteden aan variabelen met een duidelijke link naar de thema's klimaat en water.

Het gaat hierbij niet alleen om de ESG-scores van de bedrijven en de carbon footprint van de portefeuille. Ook dient periodiek te worden gemeten in welke mate de fabricageprocessen en de eindproducten van de bedrijven in portefeuille leiden tot uitstoot van broeikasgassen en het gebruik van water. De uitkomsten kunnen door de fiduciair beheerder worden gebruikt bij de discussies met de externe managers over hun beleggingsbeleid.

Binnen de vastrentende waarden portefeuille wordt belegd in Green Bonds met een specifieke doelallocatie van 2,5% van het totaal belegd vermogen. Green Bonds zijn obligaties die worden uitgegeven om duurzame projecten te financieren en dragen bij aan de SDG's van de Verenigde Naties. De allocatie naar Green Bonds wordt actief beheerd om het duurzame karakter van de portefeuille te optimaliseren en het risico op "greenwashing" te beperken.

Het Pensioenfonds vraagt van de fiduciair beheerder om binnen de bestaande niet-beursgenoteerd vastgoed portefeuille een bovengemiddelde focus te hebben op de gerealiseerde reductie van energieverbruik, CO₂-uitstoot en waterverbruik. Hiervoor het Pensioenfonds ook doelstellingen opgenomen in het MVB-dashboard voor vastgoed.

Onze externe engagementprovider voert een engagement programma op Net Zero, om bedrijven te transformeren naar klimaat neutrale bedrijven De belangrijkste aandachtspunten zijn klimaatvaardigheden van bedrijfsbesturen, de afstemming van de strategieën voor de vermindering van broeikasgasemissies (GHG) op de Overeenkomst van Parijs en de inspanningen op het gebied van de verslaglegging en vermindering van Scope 3-emissies.

Verdieping biodiversiteit

Biodiversiteit is in 2023 als nieuw onderdeel aan dit thema toegevoegd.

Biodiversiteit is zeer belangrijk voor onze samenleving. Permanent verlies van biodiversiteit vormt net als klimaatverandering een van de grootste systeemrisico's voor al het leven op de planeet. Dit heeft dus grote consequenties voor de samenleving, de economie en financiële instellingen.

In 2024 heeft het Pensioenfonds haar beleggingsportefeuille (per september 2023) doorgerekend op het gebied van biodiversiteit. Hieronder geven we een overzicht van de belangrijkste conclusies.

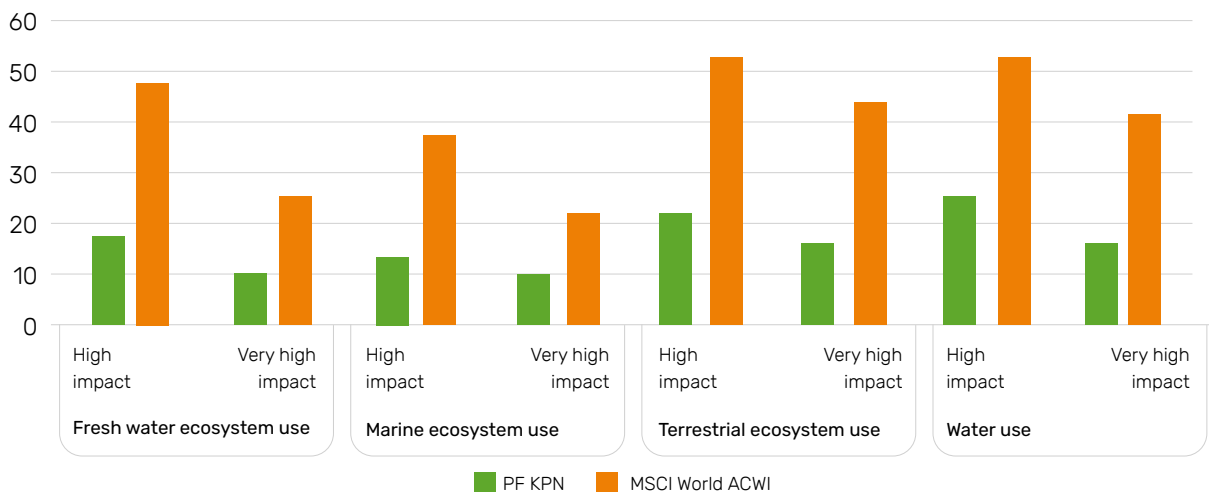
Impact van portefeuille op biodiversiteitsverlies

De sectoren binnen de portefeuille van PF KPN die het meest bijdragen aan de impactdrivers⁸ van biodiversiteitsverlies zijn (met een zeer hoge materialiteitsbeoordeling):

- Basisconsumptiegoederen (4 impactdrivers)
- Energie (4 impactdrivers)
- Industrie (4 impactdrivers)
- Utilities (3 impactdrivers)

De blootstelling aan de belangrijkste impactdrivers is geïllustreerd onderstaande figuur, dit zijn ook de impactdrivers waaraan de sectoren in de portefeuille van PF KPN de hoogste blootstelling hebben.

BLOOTSTELLING NAAR IMPACTDRIVERS VAN BIODIVERSITEITSVERLIES (IN %)⁹

⁸ Impactdrivers verwijzen naar een meetbare hoeveelheid van een natuurlijke hulpbron die wordt gebruikt als input voor de productie of een meetbare niet-product output van bedrijfsactiviteiten.

⁹ De figuur weerspiegelt 34,4% van de portefeuille van PF KPN. Met andere woorden, we gaan ervan uit dat +/-65% van de portefeuille niet blootgesteld is aan één van de geïdentificeerde impactdrivers. We hebben ook een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd met de aanname dat de totale portefeuille de blootstellingen heeft van de hier gemeten 34,4% (geschaald naar 100%)

Om het belang van een mogelijke impact van een productieproces op de biodiversiteit te beoordelen, worden drie aspecten in overweging genomen. Deze omvatten:

- Hoe vaak kan de impact voor komen? (Hoog, gemiddeld of laag)
- Hoe snel kan de impact beginnen met het beïnvloeden van de biodiversiteit? (<1 jaar, 1-3 jaar, >3 jaar)
- Hoe ernstig kan de impact zijn? (Hoog, gemiddeld of laag)

Voor potentiële effecten met een zeer hoge materialiteit betekent dit dat de resulterende effecten op biodiversiteit naar verwachting continu zullen optreden gedurende de levenscyclus van het project. De impact zou het natuurlijk kapitaal binnen een jaar na de start van het productieproces beginnen aan te tasten. Ten

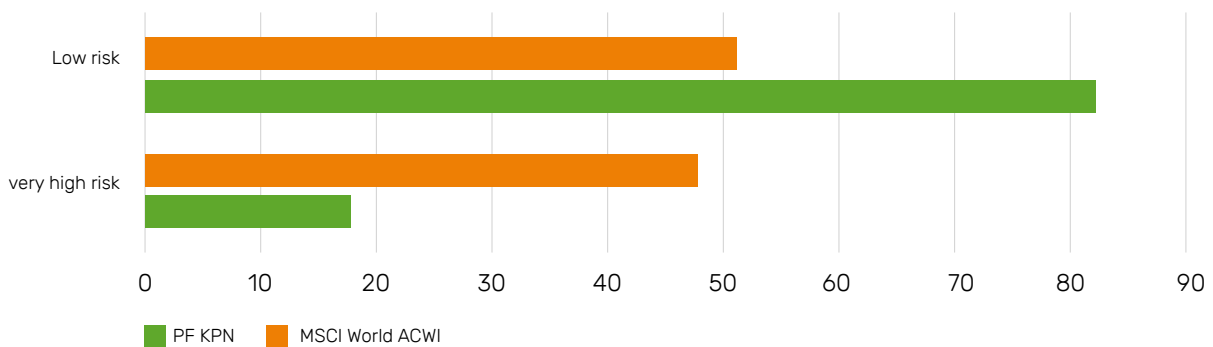
slotte wordt verwacht dat de resulterende effecten grote, onherstelbare en langdurige schade aan het natuurlijk kapitaal zullen toebrengen.

Zichtbaar is dat de portefeuille van PF KPN minder blootstelling heeft de grootste impactdrivers van biodiversiteitsverlies dan de MSCI World ACWI (op basis van sectorwegingen).

Biodiversiteitsrisico's in de portefeuille

Ecosysteemdiensten verwijzen naar de diensten die de natuur levert om zakelijke productieprocessen mogelijk te maken of te vergemakkelijken. In onderstaande figuur geven we de afhankelijkheid van de bedrijven in de portefeuille van PF KPN naar deze ecosysteemdiensten weer.

BLOOTSTELLING NAAR BIODIVERSITEITVERLIES (IN %)

Een zeer hoge afhankelijkheid wordt geïnterpreteerd als een zeer hoog risico, aangezien het verlies van functionaliteit en de verwachte financiële impact ernstig zijn. De rest van de portefeuille wordt verondersteld een laag risico te hebben.

Uit de figuur blijkt dat:

- 17% van de portefeuille een zeer hoge materialiteit afhankelijk van ten minste één ecosysteemdienst kent. Ter vergelijking: 48% van de MSCI World ACWI heeft een afhankelijkheid met een zeer hoge materialiteit
- 28% van de portefeuille kent een hoge materialiteit afhankelijk van ten minste één ecosysteemdienst. Ter vergelijking: 84,6% van de MSCI World ACWI heeft een afhankelijkheid met een hoge materialiteit.

Uitvoering beleid

In de uitvoering van het beleid komt dit thema terug door middel van de PAI-indicatoren (als onderdeel van SFDR), de uitsluitingscriteria en de screening en engagementactiviteiten. Het komende jaar werken we verder aan de invulling van het onderdeel biodiversiteit.

Binnen dit thema legt het pensioenfonds een link naar de volgende SDG's:

- SDG 13: klimaat
- SDG 15: leven op het land
- SDG 14: leven in het water

8.4

Samenwerking

Het pensioenfonds werkt, indien dit opportuun wordt geacht, samen met andere pensioenfondsen, vermogensbeheerders en samenwerkingsverbanden om bedrijven aan te sporen om rekening te houden met de impact van hun bedrijf op samenleving en milieu. Als lid van Eumedion heeft het Pensioenfonds zich gecommitteerd bij te dragen aan een verbetering van bedrijfsvoering, milieu- en maatschappelijke prestaties

van Nederlandse beursgenoteerde vennootschappen. Samenwerking met andere aandeelhouders van bedrijven waar het Pensioenfonds in belegt, vindt plaats in de thematische engagementtrajecten. Het Pensioenfonds werkt daarbij samen met andere aandeelhouders om de invloed te vergroten, met als doel om duurzame verandering teweeg te brengen.

9

Rapportage en verantwoording

De implementatie van het MVB-beleid is continue in beweging en zal worden aangesloten op de laatste ontwikkelingen in de markt. Het Pensioenfonds wil op het gebied van MVB vooroplopen in de Nederlandse Pensioenfondsmarkt. Het Pensioenfonds heeft een research kalender opgesteld, welke jaarlijks wordt

geüpdatet en vertaald in een MVB-actielijst. De ontwikkelingen rondom MVB worden voorbereid door de werkgroep MVB. Daarnaast maakt het MVB-beleid onderdeel uit van de strategische kalender van de Beleggingscommissie en zal tweejaarlijks worden geëvalueerd.

9.1

Rapportage en monitoring

Fiduciair vermogensbeheerder

Het Pensioenfonds vraagt de fiduciair vermogensbeheerder om op kwartaalbasis verantwoording af te leggen over het maatschappelijk verantwoord beleggen. Dit gebeurt in de kwartaalrapportage over de beleggingen. Daarin wordt voor de portefeuille inzichtelijk gemaakt; de ESG-Risk rating, verantwoording stemgedrag, engagement dialogen, gemeten impact van impact beleggingen en de CO₂-voetafdruk. Een deel van

deze informatie is ook beschikbaar via de website¹⁰ van de fiduciair vermogensbeheerder.

Het Pensioenfonds maakt gebruik van een door een externe dataprovider ontwikkeld framework om bedrijven te scoren op het gebied van ESG. De ESG-rating van MSCI maakt gebruik van een methodologie die is ontworpen om de toetsen hoe weerbaar een bedrijf is tegen (financiële) lange termijnrisico's op het gebied van milieu, maatschappij en governance

¹⁰ Responsible Investing | Aegon Asset Management (aegonam.com) Stemrapportage: VDS Dashboard (issgovernance.com)

(ESG). De MSCI ESG-ratings hebben als doel om aan te geven hoe goed een onderneming zijn meest materiële ESG-risico's beheerst ten opzichte van sectorgenoten. MSCI identificeert de blootstelling van het bedrijf aan sectorspecifieke risico's, op basis van de bedrijfsactiviteiten, omvang van de activiteiten en waar een bedrijf actief is. Vervolgens wordt bepaald hoe een bedrijf zijn risico's beheerst. Hierbij worden leiders (leaders) en achterblijvers (laggards) op het vlak van ESG geïdentificeerd.

Voor de multi-manager fondsen ontvangt het Pensioenfonds op kwartaalbasis een verslag waarin de AAM Beleggingsinstellingen rapporteren over de monitoring van de managers, waarbij MVB een van de elementen is. Voor de meerderheid van de beleggingsfondsen waar het Pensioenfonds in belegt wordt elk jaar een aparte ESG-rapportage opgesteld.

IRM-kader

Het Pensioenfonds onderkent ESG-risico als één van de hoofd risico's die ten grondslag ligt aan de strategische doelstellingen. Hiermee is het ESG-risicoprofiel van de beleggingsportefeuille geïntegreerd in het risicoraamwerk van het gehele Pensioenfonds en wordt het actief gemonitord.

Het Pensioenfonds definieert ESG-risico als:

Het risico op handelingen door bedrijven met structurele negatieve impact op mens, maatschappij en milieu, waardoor ook de waarde van de beleggingen kan dalen.

De onderliggende risico-items en aandachtspunten zijn:

- a. Klimaatverandering; Financiële schade als gevolg van klimaatverwarming (fysiek risico) en verlies biodiversiteit & instorten van het ecologisch systeem (eco system collapse).
- b. Sociale impact; het risico verantwoordelijkheid te dragen voor mensenrechtenschending, onveilige arbeidsomstandigheden en diversiteitskwesaties.
- c. Transitierisico; Financiële risico's van abrupt ingrijpen van overheden (om bijv. Parijsdoelstelling te halen).
- d. ESG-controverses / incidenten; Financiële risico's als gevolg van boetes, claims en/of verlies van omzet door ESG wanprestatie.
- e. Imagoschade; Reputatieschade voor het Pensioenfonds door belegging in bedrijf/sector dat negatief in de media komt vanwege ESG-controverses.

Beheersing en monitoring van bovengenoemde risico's vinden op verschillende manieren plaats. Een groot deel van de beheersing is opgenomen in de hoofdstukken 6 en 7 van dit beleidsdocument. Het analyseren van de impact van klimaatverandering vindt o.a. plaats door een klimaattransitie schok die wordt toegepast binnen de ALM-studie en via de Eigen Risicobeoordeling (zie bijlage 10.1). Daarnaast vindt er ook monitoring plaats met IRM-limieten in de kwartaalrapportages van de fiduciair vermogensbeheerder.

Het ESG-risico wordt o.a. uitgedrukt in een ESG-ratingscore op basis van methodiek van MSCI.

De uitwerking van het IRM-limiet is hieronder weergegeven:

Omschrijving	Groen	Geel	Oranje	Rood
ESG-controverses / incidenten	MSCI ESG-rating is hoger dan of gelijk aan 6	MSCI ESG-rating hoger dan of gelijk aan 5 of lager dan 6	MSCI ESG-rating hoger dan of gelijk aan 4 of lager dan 5	MSCI ESG-rating lager dan 4

Daarnaast wordt vindt er monitoring plaats op basis van IRM-limiet op transitierisico:

Omschrijving	Groen	Geel	Oranje	Rood
Risico van portefeuille voor abrupte energietransitie	Uitstoot van CO ₂ -equivalenten van alle aandelen- en bedrijfsobligatiefondsen lager dan benchmark + Totale reductie uitstoot van CO ₂ -equivalenten meer dan pad 45% in 2025	Eén aandelen of bedrijfsobligatiefonds met een uitstoot van CO ₂ -equivalenten hoger dan benchmark + Totale reductie uitstoot van CO ₂ -equivalenten meer dan pad 45% in 2025	Meer dan één aandelen of bedrijfsobligatiefonds met een uitstoot van CO ₂ -equivalenten hoger dan benchmark + Totale reductie uitstoot van CO ₂ -equivalenten meer dan pad 45% in 2025	Drie of meer aandelen of bedrijfsobligatiefonds met een uitstoot van CO ₂ -equivalenten hoger dan benchmark of Totale reductie uitstoot van CO ₂ -equivalenten meer dan pad 45% in 2025

Het Pensioenfonds is voornemens om vanaf 2025 enkele aanvullende risico-items op het gebied van ESG toe te voegen aan de IRM monitoring. Het gaat hierbij om risico-items op het vlak van de transitie, fysieke gevolgen van klimaatveranderingen en het beleggen in ondernemingen die niet in lijn handelen met sociale en governance gerelateerde SDG's.

Engagement provider (Sustainalytics)

Naast de fiduciair vermogensbeheerder rapporteert de externe engagement provider op kwartaalbasis over de lopende engagementtrajecten en halfjaarlijks over de thematische engagementtrajecten.

VBDO

Het Pensioenfonds neemt jaarlijks deel aan het VBDO-benchmark onderzoek naar verantwoord beleggen door Pensioenfondsen. Het Pensioenfonds neemt deel om het eigen beleid te kunnen benchmarken met andere Pensioenfondsen en als bron van kennis om de ontwikkeling van het MVB-beleid te stimuleren.

Communicatie

Onderdeel van de communicatie van het Pensioenfonds is het op gestructureerde wijze informeren van de deelnemers over MVB en de wijze waarop het Pensioenfonds hiermee omgaat. Voor communicatie richting de deelnemers maakt het Pensioenfonds gebruik van de eigen website, nieuwsbrieven, webinars, het duurzaamheidsverslag, deelnemers-bijeenkomsten, LinkedIn en de interne team-KPN omgeving binnen KPN N.V. Het Pensioenfonds communiceert minimaal drie keer per jaar met de deelnemers over MVB. Daarnaast streeft het pensioenfonds ernaar om eens per jaar deelnemers de mogelijkheid te geven om feedback te geven op het beleid van het Pensioenfonds of mee te nemen in nieuwe ontwikkelingen. Een webinar of pensioenbijeenkomst op locatie zijn hier het best voor geschikt.

9.2

Duurzaamheidsverslag

Het Pensioenfonds legt verantwoording af aan de deelnemers in een jaarlijks duurzaamheidsverslag, waarin zij rapporteert over het beleid en de implementatie op het gebied van MVB en betrokkenheid. Over 2024 is het pensioenfonds voornemens om het duurzaamheidsverslag te integreren in het reguliere jaarverslag. Duurzaamheid is een belangrijke pijler in het integraal beleggingsbeleid van het Pensioenfonds. Naar de toekomst toe wil het Pensioenfonds daar in samenhang met rendement, risico en kosten verantwoording over afleggen richting de deelnemers en de buitenwereld.

Door deze integratie zal de pijler duurzaamheid ook

onderdeel worden van de assurance-verklaring van de accountant. Het Pensioenfonds is voornemens om onderstaande indicatoren daarin mee te nemen.

- CO₂-uitstoot meting portefeuilles
- Procesvoortgang op de verschillende lopende engagementtrajecten
- Aantal aandeelhoudersvergaderingen gestemd
- Uitgebrachte stemmen op voorstellen
- Geen belegd vermogen in uitgesloten bedrijven
- Geen belegd vermogen in uitgesloten landen
- Publicatie duurzaamheidsverslag en MVB-beleid
- Medewerking benchmarkonderzoek
- Publicatie holdings waarin wordt belegd.

9.3

Researchkalender en voorgenomen acties

Het Pensioenfonds heeft het implementeren van het MVB-beleid als doorlopend project gedefinieerd. Het Pensioenfonds beschikt over een researchkalender, die jaarlijks wordt geactualiseerd. Drie keer per jaar wordt

de researchkalender en de MVB-actielijst in een apart overleg besproken met de fiduciair vermogensbeheerder en de ESG-service provider.

10

Bijlagen

10.1

Eigen Risico Beoordeling

Scenario 4 Klimaatverandering heeft een negatieve impact op het pensioenfonds

Beschrijving

Als gevolg van klimaatverandering ontstaat er een negatieve impact op de beleggingen of de reputatie van het pensioenfonds.

Klimaat 1.5°

Er wordt door de overheden fors ingegrepen om opwarming van de aarde tegen te gaan. Een abrupte transitie is nodig en wereldwijd worden vergaande maatregelen genomen zoals een CO₂-taks. Dit leidt tot beleggingsverliezen en faillissementen. CO₂ intensieve bedrijfstaken (zoals energieproductie en olie) worden extra hard geraakt. Focus op het zogenaamde transitierisico en sectorverdeling beleggingen.

Klimaat 4°

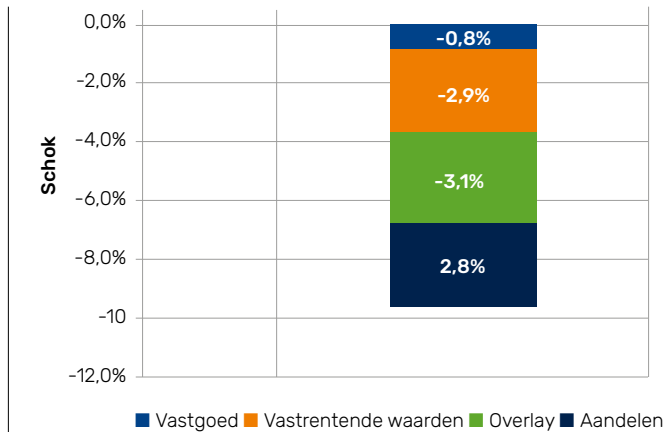
De opwarming van de aarde zet door. Verliezen als gevolg van het weerschade en natuurrampen nemen toe, afhankelijk van de regio. Klimaatgevoelige sectoren, zoals de agrarische sector, kampen met steeds lager wordende rendementen. Deelnemers roepen het pensioenfonds op om in te grijpen middels een stringenter MVB-beleid. Focus op fysieke risico's en sector- en regioverdeling beleggingen.

Strategische doelstellingen die worden geraakt

Pensioenresultaat	Uitvoering	Integere bedrijfsvoering	Communicatie	Participatie aan maatschappelijke discussie
Ja	Nee	Nee	Ja	Ja

Kwantitatieve analyse

Bij het uitvoeren van de ALM-studie heeft pensioenfonds KPN tevens een klimaatscenario laten doorrekenen. Het betreft een 1.5° scenario. In de berekening is uitgegaan van een klimaattaks die het mogelijk maakt de temperatuurstijging te maximeren. Daarnaast is een stijgende rente onderdeel van het scenario.

Het scenario kent een aanzienlijk negatief rendement op de beleggingsportefeuille. Het dekkingsgraadverlies is beperkter. Er wordt in het scenario immers uitgegaan van een rentestijging, waardoor de waarde van de verplichtingen afneemt. Dit compenseert het verlies aan de assetzijde. AAM becijferde een dekkingsgraaddaling van 0,3% bij een dekkingsgraad van circa 108%.

Het pensioenfonds heeft nog geen kwantificering voor het 4° scenario. In dit scenario wordt er minder hard ingegrepen en de effecten zien met name op de langere termijn. Het fysiek risico (kans op schade natuurrampen en klimaatverandering) neemt toe. Dit risico kan het pensioenfonds raken op het moment dat er zich sector- of regioconcentraties in de portefeuille bevinden. Pensioenfonds KPN kent een goede spreiding over sectoren. Qua regio is er met een allocatie van 20% naar Nederlandse hypotheek mogelijk sprake van een concentratierisico naar Nederland. Overstromingsschade ligt daarbij als fysiek risico het meest voor de hand.

Kwalitatieve analyse

MVB is ook relevant voor de strategische doelstellingen rondom communicatie en participatie aan de maatschappelijke discussie. In het 1.5^o scenario zal de aandacht voor klimaat toenemen als gevolg van overheidsingrijpen en nieuwe wet- en regelgeving. In het 4° scenario is dit mogelijk ook het geval op het moment dat fysieke risico's zich manifesteren.

Draagvlak MVB-beleid

Om draagvlak voor het MVB-beleid te creëren onder de deelnemers informeert het pensioenfonds de deelnemers op gestructureerde wijze over hoe het met MVB omgaat. Een onderdeel hiervan

is bijvoorbeeld het jaarlijkse duurzaamheidsverslag, waarin wordt gerapporteerd over het beleid en de implementatie op het gebied van MVB. Tevens organiseert het pensioenfonds incidenteel speciale events om deelnemers de mogelijkheid tot feedback te geven op het MVB-beleid.

Positie ten opzichte van andere pensioenfondsen

Ieder jaar brengt de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) een ranking uit met daarin een score van hoe Nederlandse pensioenfondsen scoren op het gebied van verantwoord investeren. Dit kan als een goede benchmark dienen om te zien hoe PF KPN het op gebied van duurzame investeringen doet vergeleken met andere fondsen. In 2020 behaalde PF KPN plek nummer 10 van de 50 pensioenfondsen op de lijst, een stijging van 8 plekken ten opzichte van 2019. Hieruit blijkt dat PF KPN zich als voorloper positioneert op gebied van MVB. Naast de VBDO-ranking is het pensioenfonds ondertekenaar van het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB)-convenant.

Conclusie

Pensioenresultaat	Uitvoering	Integere bedrijfsvoering	Communicatie	Participatie aan maatschappelijke discussie
	n.v.t.	n.v.t.		

Toelichting conclusie

Qua pensioenresultaat vallen de doorberekende resultaten in het 1,5 graden scenario mee. De impact is beperkt. Fysieke risico's in een 4 graden scenario worden gezien als een digitaal event (0,1: of het gebeurt wel, of niet). Fysieke risico's kunnen daadwerkelijk voor grote uitslagen in de beleggingsresultaten van het pensioenfonds zorgen, zoals in een Nederlands overstromingsscenario. Dit scenario is echter dusdanig ontwrichtend voor de Nederlandse samenleving dat de gevolgen zich niet beperken tot pensioen. Op gebied van communicatie is het van belang te zorgen voor voldoende draagvlak voor het MVB-beleid. Het beleid is nu gestoeld op een panel (15 deelnemers) en webinar (circa 200 deelnemers). Het pensioenfonds kiest ervoor om aan de goede kant van de streep te zitten in de maatschappelijke discussie en daarmee is de impact op de laatste doelstelling conform ambitie.

Vervolgacties verkleinen impact

Beter borgen van draagvlak voor het MVB-beleid.

Vervolgacties verkleinen kans

Geen additionele maatregelen.

10.2

Roadmap MVB

Aandelen

Beleggingscategorie	Huidige MVB-doelstelling	Aanvullende MVB aspecten (huidig)	Vervolgstappen
Pensioenfonds niveau overkoepelend	<ul style="list-style-type: none"> Carbon footprint doelstelling: 45% reductie in 2025, 55% reductie in 2030 ten opzichte van 2017 en net zero in 2050 Gewogen gemiddelde ESG rating hoger dan 6 Carbon footprint per beleggingsfonds lager dan benchmark 	<ul style="list-style-type: none"> Uitsluitingen: uitsluitingenlijst bedrijven en uitsluitingenbeleid landen Engagement o.b.v. non-compliance UN Global Compact Principles en door externe managers in lijn met OESO-richtlijnen Stemmen volgens ISS 'Sustainability Policy' 	<p><i>Carbon footprint doelstelling:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Aan de hand van ontwikkeling carbon footprint doelstelling eventueel aanpassingen in beleggingsbeleid. Op dit moment ligt realisatie reductie CO₂-voetafdruk voor op doelstelling <p><i>Onderzoeken aanscherping beleid:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> In lijn met vastgestelde impact doelstelling bepalen of en hoe aandelen hierin meegenomen kunnen worden. Portefeuille blijven doormeten op SDG scores en koppeling met verdere onderzoek expliciete MVB doelstelling(en) voor aandelen totaalniveau die zich richten op positieve bijdrage energietransitie (en speerpunten van het pensioenfonds) Inzicht in Task Force on Climate-related Financial Disclosure (TCFD) voor de aandelenportefeuille Onderzoek uitbreiding rapportage mogelijkheden Onderzoek koppeling thema biodiversiteit
Wereld	<ul style="list-style-type: none"> CO₂-reductie doelstelling van -40% t.o.v. benchmark 	<p>Binnen beleggingsfondsen/mandaatinvulling:</p> <ul style="list-style-type: none"> ESG-rating (o.b.v. methodiek fondsbeheerder) externe managers actieve beleggingsfondsen (minimaal B (op schaal A t/m D)) Onderschrijving United Nations Principles for Responsible Investment (UNPRI) alle externe managers Meten carbon footprint en ESG risk rating ESG-rapportages inclusief doormeten op bijdrage aan SDG's 	
Opkomende Markten	<ul style="list-style-type: none"> CO₂-reductie doelstelling van -50% t.o.v. benchmark Expliciet meenemen SDG's in selectie&monitoring externe managers 		
Long Term Investing	<ul style="list-style-type: none"> CO₂-reductie doelstelling van -50% t.o.v. benchmark ESG-criteria spelen een relatief belangrijke rol en er wordt een actieve dialoog met bedrijven gevoerd over deze thema's. Expliciet meenemen SDG's in selectie&monitoring externe managers 		
Small Caps	<ul style="list-style-type: none"> CO₂-reductie doelstelling van -40% t.o.v. benchmark 		

Vastrentende waarden

Beleggingscategorie	Huidige MVB-doelstelling	Aanvullende MVB aspecten (huidig)	Vervolgstappen
Pensioenfondsniveau overkoepelend	<ul style="list-style-type: none"> Gewogen gemiddelde ESG rating beleggingsfondsen hoger dan 6 Bedrijfsobligaties IG (excl. Green bonds) en High Yield onderdeel van pensioenfonds CO₂-reductie doelstelling 	<ul style="list-style-type: none"> Uitsluitingen: uitsluitingenlijst en uitsluitingenbeleid landen Engagement o.b.v. non-compliance UN Global Compact Principles en door externe managers (in lijn met OESO-richtlijnen) 	<p><i>Carbon footprint doelstelling:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Aan de hand van ontwikkeling carbon footprint doelstelling eventueel aanpassingen in beleggingsbeleid. Op dit moment ligt realisatie reductie CO₂-voetafdruk voor op doelstelling <p><i>In de komende periode voor VRW categorieën volgende onderzoeken:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Doorontwikkelen verduurzaming VRW categorieën Onderzoek uitbreiding rapportage mogelijkheden Onderzoek koppeling thema biodiversiteit
Bedrijfsobligaties	<ul style="list-style-type: none"> ESG benchmark: Bloomberg MSCI Euro Corporate ESG Sustainability SRI index Carbon footprint lager dan benchmark 	<ul style="list-style-type: none"> ESG rating (o.b.v. methodiek fondsbeheerder) externe managers actieve beleggingsfondsen (minimaal B (op schaal A t/m D)) Onderschrijving United Nations Principles for Responsible Investment (UNPRI) alle externe managers ESG rapportages inclusief doormeten op bijdrage aan SDG's 	
Bedrijfsobligaties ex. Financials	<ul style="list-style-type: none"> Specifieke ESG Climate Transition benchmark Carbon footprint lager dan benchmark 		
Green Bonds	<ul style="list-style-type: none"> Bijdrage aan thema klimaat 		
Asset Backed Securities	<ul style="list-style-type: none"> ESG screening securities en minimum ESG niveau voor beleggingen in fonds 		
Obligaties opkomende markten	<ul style="list-style-type: none"> Custom ESG benchmark 		
High Yield obligaties	<ul style="list-style-type: none"> CO₂-reductie doelstelling van 30% t.o.v. benchmark 		
Nederlandse hypotheek	<ul style="list-style-type: none"> Eigen duurzaamheidsvisie hypotheek vastgelegd 	<ul style="list-style-type: none"> Faciliteren eigen woning bezit Humaan achterstandsbeheer Goed bijzonder betalingsbeheer Promoten van verduurzaming woningen Toegang jongeren en ouderen tot woningmarkt optimaliseren 	
Staatsobligaties	<ul style="list-style-type: none"> Tenminste 15% van de portefeuille bestaat uit als green bond of social bond gelabelde obligaties 	<ul style="list-style-type: none"> Uitsluitingenbeleid landen 	

Private Equity en vastgoed

Beleggingscategorie	Huidige MVB-doelstelling	Aanvullende MVB aspecten (huidig)	Vervolgstappen
Private Equity	<ul style="list-style-type: none"> Geen expliciete MVB doelstelling ESG dashboard private equity Eerste impact investering in 2023 gedaan 	<ul style="list-style-type: none"> ESG-criteria zijn een vast onderdeel bij de selectie van private equity managers (ESG due diligence conform OESO richtlijnen). Omdat de beleggingen in private equity via fondsen lopen zijn ESG aspecten extra van belang bij de selectie en monitoring van managers vooraf. Bij de selectie van partijen wordt meegewogen of en welke ESG factoren zij betrekken bij hun investeringsbeslissingen. Ook wordt nagegaan of deze partijen hun invloed aanwenden om verantwoord ondernemen in brede zin te stimuleren. Voor nieuw te selecteren private equity fondsen deelt de beheerder de door PF KPN afgegeven RI richtlijnen vooraf met fondsmanagers en vraagt hen te faciliteren dat PF KPN kan worden uitgesloten van beleggingen die niet overeen komen met deze richtlijnen Daarnaast wordt ernaar gestreefd om in een side letter op te nemen: <ul style="list-style-type: none"> Erkenning van principes UN Global Compact Gebruik van principes UN Global Compact bij investeringsafwegingen 	<ul style="list-style-type: none"> Komende jaren verder uitbreiden van expliciete impact investeringen in Private Equity portefeuille Consistent meten van ESG indicatoren is op dit moment nog lastig voor private beleggingen. Het bepalen van een expliciete doelstelling en daarop sturen is daardoor momenteel niet mogelijk. Andere pensioenfondsen kennen ook (nog) geen expliciete MVB-doelstellingen voor private equity. Vanaf 2022 is gestart met een ESG dashboard. Aan de hand van verdere ontwikkelingen onderzoeken of MVB doelstellingen zijn op te stellen. Onderzoek impact mogelijkheden In de rapportages kan meer expliciet worden ingegaan op voorbeelden op het gebied van MVB. Dit kan zowel op het niveau van fondsendiversiteit (bijvoorbeeld CO₂ neutraal opereren managers, , meten carbon footprint bij bedrijven en PRI signatories) als van bedrijven (voorbeelden van projecten op het gebied van klimaatveranderingen, groene oplossingen, verduurzaming productieprocessen).
Vastgoed (niet beursgenoteerd)	<ul style="list-style-type: none"> Jaarlijkse beoordeling van prestaties op het gebied van duurzaamheid aan de hand van GRESB ESG benchmark Uitsluitend beleggingen in niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen die een GRESB score halen die hoger is dan het gemiddelde van de peer group van het desbetreffende fonds, of in vastgoedfondsen die de potentie hebben dit op termijn te bereiken. Voor nieuwe beleggingen in vastgoedfondsen door het pensioenfonds is deelname aan GRESB vereist. ESG dashboard niet-beursgenoteerd vastgoed 	<ul style="list-style-type: none"> Voor beleggingen in niet-beursgenoteerd heeft het pensioenfonds specifieke ESG-richtlijnen opgesteld. De richtlijnen worden vooraf gedeeld met de fondsmanagers van nieuw te selecteren fondsen, met het verzoek zich hieraan te committeren. Engagement op het gebied van duurzaamheid en ESG vraagstukken Eisen voor toegestane landen op gebied van transparantie en corruptie 	<ul style="list-style-type: none"> Aan de hand van ESG dashboard en doelstellingen portefeuille beoordelen en waar nodig vervolgcacties starten Momenteel in de markt nog geen breed gedragen collectieve engagement trajecten. Eerste collectief engagement initiatief werd recent gelanceerd. Aegon AM houdt in de markt ontwikkelingen hieromtrent in de gaten. In toekomst mogelijk interessant om slagkracht in engagement trajecten te vergroten Oriënterend impact investeringen blijven onderzoeken. Komende periode naar verwachting geen/beperkt ruimte om impact investeringen toe te voegen aan vastgoed portefeuille.
Vastgoed (beursgenoteerd)	<ul style="list-style-type: none"> Expliciete ESG-benchmark 	<ul style="list-style-type: none"> ESG-rating (o.b.v. methodiek fondsbeheerder) externe managers actieve beleggingsfondsen (minimaal B (op schaal A t/m D)) Onderschrijving United Nations Principles for Responsible Investment (UNPRI) alle externe managers Meten carbon footprint en ES -risk rating Meten carbon footprint en ESG-risk rating Uitsluitingen & engagement 	

10.3

Uitsluitingenlijst 2025

De uitsluitingenlijst 2025 van Pensioenfonds KPN is gepubliceerd op de website.

Kijk op:

knpensioen.nl

Pensioenfonds KPN
Postbus 501
9700 AM Groningen
Pensioendesk (050) 582 79 00
pensioendesk@knpensioen.nl

Meer weten? www.knpensioen.nl

